

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอกุพราภรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2552 ในครั้งนี้ผู้ประเมินได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม
  - 1.1 ความหมายคุณธรรมจริยธรรม
  - 1.2 ความสำคัญและองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม
  - 1.3 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน
2. โครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก
  - 2.1 ความเป็นมาเป็นของโครงการ
  - 2.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ
  - 2.3 เป้าหมายของโครงการ
  - 2.4 ขั้นตอนดำเนินงานของโครงการ
  - 2.5 วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของโครงการ
  - 2.6 งบประมาณ
  - 2.7 ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ
  - 2.8 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ
3. การประเมินโครงการ
  - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
  - 3.2 ความสำคัญของการประเมินโครงการ
  - 3.3 ประเภทของการประเมินโครงการ
  - 3.4 การประเมินโครงการตามรูปแบบของชิปปี้ (CIPP Model)
  - 3.5 ตัวชี้และเกณฑ์การประเมิน
  - 3.6 เกณฑ์สรุปผลการประเมิน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรม

เพลโต (Plato) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรม ไว้ว่ามนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติแล้ว มักแสวงหาสิ่งที่ดีๆ หรือหาสิ่งต่างๆ ในอันที่จะเพิ่มพูนสิ่งที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นักเรียน และครูทุกคนอยู่ในเกณฑ์นี้ด้วย เมื่อดวงวิญญาณได้บรรลุถึงความสมบูรณ์โดยธรรมชาติแล้ว การปฏิบัติตามหน้าที่ของดวงวิญญาณเรียกว่า คุณธรรม

คาร์เตอร์ วิกเตอร์ กู๊ด (Carter Victor Good) ได้ให้ความหมายไว้ใน Dictionary of Education ว่า คุณธรรมมีความหมาย 2 นัย คือ นัยแรก คือความดีความงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำตามกันมาจนเป็นความเคยชิน ความหมายที่สอง คือ คุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิดและตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและศีลธรรม (Good, 1973, 641)

คุณธรรม คือ ความดีสูงสุด คุณธรรมดังกล่าว คือ เจตจำนงที่ดีตามหลักทางศีลธรรม คนดีควรแสวงหาคุณธรรมเพื่อความสุข บุคคลที่มีคุณธรรมประกอบด้วยปัญญา ทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยการมีเหตุผลเสมอ ปัญญาจึงเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งหมด

ยนต์ ชุ่มจิต (2525, 35) ได้ให้ความหมายคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความดี ความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป

สมใจ เขียวสด (2534, 14) ได้สรุปไว้ว่า คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคลซึ่งทำให้สำนึกได้ว่าสิ่งใดดี และถูกต้องตามปทัสถานของสังคม แล้วนำมายึดถือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นนิสัย

ฉลอง มาปริดา (2534, 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความดี ความงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู ความ پاکเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดต่อการกระทำชั่วและกล้าที่จะทำความดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525, 187) ได้แปลความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, 5) มีความเห็นว่าคุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของคนเรา ซึ่งอุปนิสัยอันดีงามนี้ ได้มาจากความ پاکเพียรพยายามที่จะประพฤติตนจนกลายเป็นสิ่งที่เคยชินคุณธรรมจะสัมพันธ์กับหน้าที่ เพราะการทำหน้าที่ที่ดีจะเป็นนิสัยจะกลายเป็นคุณธรรม

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ดิ้งามที่เกิดขึ้น และสะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคลนำมาประพฤติปฏิบัติ หรือ แสดงออกเป็นพฤติกรรมปฏิบัติที่ดิ้งามอย่างสม่ำเสมอเป็นนิสัย และคุณธรรมเป็นอาภรณ์ประดับ การก่อให้เกิดจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสม ตลอดจนความสุข ความพอใจและเติมเต็มให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์

จริยธรรม

จริยธรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 217) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม คำว่า จริยธรรมมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ดังเช่น

พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต) อธิบายความหมายของจริยธรรมว่าจริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การยังมีชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิต ทุกแง่ทุกมุม ทุกระดับ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านปัญญา อย่างถูกต้อง (พระราชวรมุณี, 2525, 12-13)

สาโรจ บัวศรี (2526, 18-20) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ทั้งสองลักษณะ ดังนี้ จริยธรรม หมายถึง คุณธรรมและศีลธรรมในความหมายที่กว้าง และจริยธรรม หมายถึง คุณธรรม ศีลธรรม รวมเอาค่านิยมที่จำเป็นอื่นๆ ไว้ด้วยได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย อุดมการณ์ วินัยและมารยาท

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, 293) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการกฎเกณฑ์ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติ บุคคลสามารถประเมินได้ถึง ความผิดถูกของการกระทำ

จากความหมายต่างๆ ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่าจริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล นำมาประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออก ตามปทัสถานของสังคม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นคำสองคำที่ใช้คู่กันเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้หลายคนเข้าใจว่า คำทั้งสองมีความหมายเหมือนกัน แท้จริงแล้วคำว่า คุณธรรม กับคำว่า จริยธรรม เป็นคำที่แยกกัน มีความหมายต่างกัน คำว่าคุณธรรม แปลว่า หลักในการประพฤติปฏิบัติสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น หรือคุณความดี มีความหมายเป็นนามธรรม ส่วนคำว่า จริยธรรมแปลว่า ธรรมที่เป็นหลัก แห่งความประพฤติดีหรือหลักแห่งความประพฤติดี หรือกริยาที่ควรประพฤติ

โกวิท ประวาลพฤษย์ และ ภนิกา กุสกูล (2527, 283) ได้อธิบายถึงเรื่องคุณธรรมและ จริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมเป็นเรื่องของการทำความดี หากทำความดีโดยยึดถือศาสนาเรียกว่า

“ศีลธรรม” หากทำความดีโดยยึดถือหลักแห่งมนุษยธรรมเรียกว่า “จริยธรรม” คุณธรรมตามหลักศีลธรรมนั้น คือ การปฏิบัติตนตามข้อห้าม (ศีล) และการปฏิบัติตามคำสอน (ธรรม) อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติในทางศาสนา อาจตรงกับหลักแห่งมนุษยธรรม มนุษยธรรมหมายถึง การรับผิชอบ ชั่วดีและการรู้จักใช้เหตุผล

อมรา เล็กเริงสินธ์ (2542, 5-6) สรุปไว้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ คุณธรรมเป็นความดีที่มีอยู่ในจิตใจ มีลักษณะเป็นนามธรรม คือ มีลักษณะเชิงพฤติกรรมที่อยู่ในตัวคนหรือแสดงออกมาจากตัวคนเพื่อเป็นคนดี ส่วนจริยธรรมเป็นความประพฤติที่ดีงามที่แสดงออกมาให้เป็นรูปธรรม และจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคม ทั้งเป็นไปตามความสำนึกที่ดีในจิตใจ กระทำเพราะเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้องไม่ใช่กระทำเพราะกฎระเบียบหรือภาวะอื่นใดมาบังคับให้กระทำ ถ้าผู้ใดได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณธรรม ผู้นั้นก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรมอันงดงามด้วยจริยธรรมจึงเป็นปทัสถานแห่งความประพฤติ ซึ่งมีหลายรูปแบบของศาสนา ได้แก่ ศีลธรรมและคุณธรรม ศีลธรรมคือกฎเกณฑ์หรือปทัสถานทางศาสนาสำหรับยึดถือปฏิบัติ คุณธรรม คือความดีงามต่างๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคนและถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยส่วนคุณธรรมเป็นจริยธรรมในรูปแบบของศาสนาโดยมีศีลธรรมเป็นปทัสถาน

ศุมิตรา รัฐประสาทและคณะ (2544, 81) ได้กล่าวว่าคุณธรรมจริยธรรมมีความหมายเป็นรูปธรรม คุณธรรมและจริยธรรมนิยมใช้คู่กันเป็น คุณธรรมจริยธรรม จึงมีความหมายว่าการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามด้วยกาย วาจา ใจ และถือปฏิบัติเป็นกิจนิสัยทั้งต่อหน้าและลับหลัง คุณธรรมจริยธรรม มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

สมประสงค์ คงท่าฉาง หัวหน้าฝ่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ เอส.เทค (จดหมายข่าว ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 เดือนธันวาคม พ.ศ.2550 – มกราคม พ.ศ.2551) ได้ให้ความเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรม คือ ประมวลการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามทั้งกาย วาจา และจิตใจ โดยถือปฏิบัติเป็นนิสัย ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผู้มีคุณธรรมจริยธรรมยอมเป็นที่พึงประสงค์ของบุคคลและหน่วยงานต่างๆ

จากที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมไว้แตกต่างกัน แต่เมื่อนำเอาคำทั้งสองมาใช้คู่กันเป็น “คุณธรรมจริยธรรม” มีความหมาย ที่สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ประมวลพฤติกรรมปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามหลักศาสนา จนเป็นนิสัยที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจ ใช้นามมาแสดงออกเป็นพฤติกรรมปฏิบัติให้สังคมมองเห็นในเวลาและโอกาสที่เหมาะสมต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อตนเอง สังคมและประโยชน์ต่อส่วนรวม

พฤติกรรม

พฤติกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 แปลว่า การกระทำ หรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ หรือความคิด ความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า คำว่าพฤติกรรมนี้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านเช่น

ชาร์เลส (Charles, 1980) ได้ให้คำนิยามของคำว่า “พฤติกรรม” ,(Behavior) ไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง อาการที่มนุษย์แสดงออกทั้งทางกายและจิตใจ พฤติกรรมที่กระทำนั้นอาจดีเลว ถูก ผิด มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ มีประสิทธิภาพหรือสูญเปล่าก็ได้

ซัตติยา วรรณสูตร (2552, 10-1) ได้เขียนไว้ในรายงานวิจัยพฤติกรรม ความเชื่อสำคัญของคนไทยว่าพฤติกรรม คือ ความประพฤติหรือสิ่งที่บุคคลหรือสังคมประพฤติปฏิบัติออกมาให้ปรากฏโดยสังคมคาดหวังว่าพฤติกรรมดังกล่าวควรจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมและกฎเกณฑ์ระเบียบที่ ปฏิบัติ ที่สังคมกำหนดไว้

จากความหมายของพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติเป็นอากัปกริยาหรืออาการที่บุคคลแสดงออกทั้งทางกาย ทางวาจาหรือทางอารมณ์ ให้สังคม ได้รับรู้ ได้มองเห็น พฤติกรรมหรืออาการที่บุคคลแสดงออกมานั้น อาจดี หรือเลวก็ได้ แต่เมื่อนำเอาคำทั้งสามมาใช้ร่วมกันเป็น พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง อาการที่กระทำหรือพฤติกรรมปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

สรุปได้ว่าพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง อาการที่กระทำหรือพฤติกรรมปฏิบัติใน สิ่งที่ดี ที่งาม แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ หรือทางกาย ทางวาจาและทางจิตใจ ในด้านการมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัดอดออม ความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณาโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ความขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้น การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติกิจกรรมและกระทำในสิ่งที่ดีงาม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนเป็นกิจนิสัย

ความสำคัญและองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม

องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศ หรือสังคมโลกจะอยู่เย็นเป็นสุข ไม่วุ่นวาย ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่มีผู้ก่อการร้าย ถ้าสมาชิกทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรม มีบทบาทในชีวิตมนุษย์หลายประการ ได้แก่

1. เป็นปทัสถานของสังคม หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลาย
2. เป็นตัวกำหนดว่าควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ช่วยกำหนดจุดยืน และประเมินการปฏิบัติของตัวเอง

3. เป็นแบบแผนสำหรับตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ ทำให้เลือกทางปฏิบัติได้ และทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันให้บุคคลปฏิบัติ (กรมวิชาการ, 2539, 15)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535, 17) กล่าวว่า หน้าที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอย่างราบรื่นและเป็นปกติสุข ย่อมต้องอาศัยแบบแผนของการประพฤติที่ยึดหลักศีลธรรมที่เราเรียกว่าจริยธรรม หลอด มาปริดา (2537, 10) กล่าวว่าคุณธรรมเป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นและคุณธรรมยังเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม และเป็นแก่นของค่านิยม และ อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, 4) ได้สรุปไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยที่จะเสริมสร้างความสงบสุขและความเจริญให้แก่บุคคลเป็นส่วนตัว แก่ประเทศชาติเป็นส่วนร่วม

สำนักงานข้าราชการครู (2544, 15) ได้กล่าวไว้ว่าคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของประชาชน มีแนวโน้มเสื่อมลงตามกระแสความเจริญทางวัตถุนิยมในโลกของทุนนิยม สภาวะการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้จะไม่เกิดผลดีแก่คนไทยและสังคมไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำคุณธรรมจริยธรรมและศาสนา รวมทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยกลับคืนสู่สังคม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมที่มีระบบการแข่งขันกันสู่เยาวชนของชาติเคยชินกับระบบการแข่งขันกันตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมหาวิทยาลัย ความเห็นแก่ตัวจึงได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง มีการชิงดี ชิงเด่น มีไอครยาวสาวได้สาวเอา การพัฒนาคนในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน จึงเป็นการยากที่ทำให้ทุกคนเห็น คุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม เพราะต้องหาทางให้ตัวเองอยู่รอดและอยู่ในสังคมได้อย่างมีหน้ามีตา การแก้ไขปัญหาล่าช้า จำเป็นต้องเน้นให้ “คนมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม” ควบคู่ไปกับการศึกษาด้านอื่นๆ ด้วย

ปัจจุบันนักเรียนขาดคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้นเช่น หนีเรียน ไม่ตรงเวลา ไม่ขยัน ขาดความอดทน พุดโกหก ไม่ซื่อสัตย์ มั่วสุม ดื่มสุรา ดูซีดีลามก มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เสพยาเสพติด เที่ยวเตร่ ก่อเหตุรุนแรง ขาดบริการทางเพศ ยกพวกตีกัน และมีความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งจะได้แบบอย่างจาก ผู้ใหญ่ที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม สื่อต่างๆ ที่นำวัฒนธรรมที่ไม่ดีจากตะวันตก มาออกรายการต่างๆ จึงเป็นการเสริมย่ำให้เด็กขาดคุณธรรมจริยธรรมยิ่งขึ้น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กจึงยากมากจำเป็นต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายโดยรัฐบาล หรือผู้เกี่ยวข้อง ส่วนในโรงเรียนนั้นมีความจำเป็นที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ต้องร่วมกันพัฒนาพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

วันทนา เมืองจันทร์ (2552, ป.21 ฉ.5 สิงหาคม-กันยายน) กล่าวว่า การที่จะปลูกฝังให้เด็กไทยมีวินัย มีความรับผิดชอบ อดทน ขยันได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูจะต้องจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและขณะเดียวกันก็ต้องพยายาม ปลูกฝังให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของตนในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ไปพร้อมๆ กัน ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ
2. ความมีวินัยในตนเอง
3. การคิด
4. การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
5. การจัดการ
6. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
7. ความขยันอดทน
8. การช่วยเหลือผู้อื่นและรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
9. การเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
10. ความจำ
11. การใช้เหตุผล
12. ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ

หลักสำคัญของทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior Modification Theory) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ในอนาคต พฤติกรรมที่แสดงออกแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ จะมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมนั้นอีกโดยเงื่อนไขการเสริมแรง แต่ถ้าพฤติกรรมใดที่แสดงออกแล้วได้รับผลไม่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้น มีแนวโน้มจะไม่เกิดซ้ำ การลงโทษ (Punishment) เป็นการให้สิ่งที่ไม่พอใจ

นโยบายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (พ.ศ.2530-2534) ของรัฐบาล เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ปลูกฝังให้เยาวชนได้มีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ การประหยัด และการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชประกาศคุณธรรมสำหรับคนไทย 4 ประการ เพื่อความสงบสุขร่มเย็นของชาติบ้านเมือง คุณธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. รู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัตย์ ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่าการศึกษาคือต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 23 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 24 การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา

มาตรา 28 วรรคสอง ความว่า สาระสำคัญของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้นตามมาตรฐานหลักสูตรและสอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นมาตรฐานการเรียนรู้มาตรฐานที่ 1 ใช้เพื่อประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านผู้เรียน (ประเมินภายนอก 2550) ในมาตรฐานที่ 1 ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัดและอดออม การมีความเกรงใจผู้อื่นเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม การมีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์โรงเรียนต้องปลูกฝังทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความมีวินัย
2. ความรับผิดชอบ
3. การประหยัดและอดออม
4. ความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความขยันหมั่นเพียร

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญยิ่งในการที่จะปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนหรือเยาวชนของชาติ ได้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาคุณธรรมไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไว้มาก โดยให้สอนสอดแทรกไว้ในทุกกลุ่มสาระ และ ๗ ผน๗ พ.ด.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2549 ในโอกาสกระทรวงศึกษาธิการครบรอบ 113 ปี ที่หอประชุมคุรุสภาว่า ตอนนี้ไปกระทรวงศึกษาธิการต้องทำงานเชิงรุก กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสร้างบุคลากรของสังคมให้เข้มแข็งในด้านวิชาการคุณธรรมจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่สังคมและวัฒนธรรม (มติชนรายวัน 3 เมษายน พ.ศ. 2549 ฉบับที่ 9885 ปีที่ 28) และนักการศึกษาได้เสนอแนวคิด และทฤษฎีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน ไว้ในหลายๆ แนวดังนี้

เป็ยเจต์ (กรมวิชาการ, 2541, 23) กล่าวว่าเราจำเป็นจะต้องมีวิธีส่งเสริมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ มีระบบซึ่งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎี วิธีที่พึงจะใช้ต้องช่วยให้บุคคลใช้เหตุผลได้ถึงขั้นสลับซับซ้อนและสูงสุดทางจริยธรรม

จากผลการวิจัย แบนคูร่า และแมคโดนัลด์ (Bandura and Mc Donald, 1963, 84-90) พบว่าความรับผิดชอบและความรู้สึกนึกคิด ด้านศีลธรรมสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ โดยใช้แบบอย่างทางสังคม (Social Model) ที่เหมาะสม (Bandura and Mc Donald, 1963; อ้างในสมพร สุทัศนีย์, 2541, 49)

เขาวานาฏ วุฒิคำรง (อ้างใน สมพร สุทัศนีย์ 2541, 137-139) ซึ่งให้เห็นว่า การใช้แรงเสริมที่เป็นกิจกรรมเด็กชอบมากกว่าการเรียนรู้ ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น การใช้แรงเสริมที่ครูใช้บ่อยๆ คือ

1. การให้การสนใจ การยอมรับ และการให้คำชมเชยจากครู เช่น เมื่อเด็กยกมือไหว้ครู ยิ้ม พยักหน้า ตอบรับ แรงเสริมจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมการไหว้เพิ่มขึ้น ถ้าครูไม่สนใจการไหว้ก็จะลดลงไปเรื่อยๆ

2. การให้ความสนใจ การยอมรับ คำชมเชยจากเพื่อนๆ

3. การให้แรงเสริมแลกเปลี่ยน

4. รายงานประจำวัน

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบจะมีข้อจำกัดในการใช้แตกต่างกัน กองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้ทดลองหารูปแบบที่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน คุณธรรมจริยธรรม พบว่ารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพใน

บางสถานการณ์ควรผสมผสานหลายๆ วิธีเข้าด้วยกัน รูปแบบในการปลูกฝัง (กรมวิชาการ, 2539, 16) มีดังนี้

1. การปรับพฤติกรรม
2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง
3. การใช้เหตุผลในเชิงจริยธรรม
4. กระบวนการกลุ่ม
5. การพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยทั้งระบบโรงเรียน

กรมวิชาการ (2539, 33-34) ได้ในแนวปฏิบัติไว้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หากได้พัฒนาร่วมกันทั้งระบบในโรงเรียน โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกระดับทุกฝ่าย จะได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งจะต้องร่วมกันดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โกวิท วรพิพัฒน์ (2544, 32) เน้นว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสามารถปลูกฝังได้ดี โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, 274-275) ได้อธิบายถึง ทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมตาม แนวทางการเรียนรู้ทางสังคม แบนดูรา (Bandura, 1977) โดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การอธิบาย
2. วิธีการอบรมสั่งสอน
3. อิทธิพลจากสมาชิกในสังคม
4. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
5. การเสริมแรงทางบวก
6. เข้าใจกฎเกณฑ์การตัดสินใจถูกผิดของการกระทำ
7. ความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำ
8. ความสามารถในการบังคับใจตนที่จะกระทำหรือละเว้นการกระทำ
9. การยกย่องที่เหมาะสม
10. การพัฒนาทางสติปัญญาจะช่วยพัฒนาทางจริยธรรม
11. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
12. สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม
13. การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย ด้านจริยธรรมในทางที่เหมาะสม
14. การแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ

นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมนิยมสรุปไว้ว่า ความต้องการภายใน ด้านปัญญาไม่สำคัญเท่ากับการให้แรงเสริมที่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ บุคคลแต่ละคนมีแรงจูงใจเมื่อพฤติกรรมได้รับแรงเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ผลดีต้องใช้วิธีการเสริมแรง (อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2545, 20)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ เครื่องมือและวิธีการประเมิน ได้แก่ มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านการบริหาร มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์มีตัวบ่งชี้อยู่ 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ 2) ผู้เรียนมีความประหยัด 3) ผู้เรียนมีความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนร่วม 4) ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

สุมน อมรวิวัฒน์ และวิชัย วงศ์ใหญ่ (กรมวิชาการ, 2543, 4) ได้ให้ความหมาย คุณลักษณะดี เก่ง และมีสุข ไว้ดังนี้

ดี หมายถึง การมีวินัยและค่านิยมประชาธิปไตย การมีวินัยประกอบด้วย 1) ความสนใจใฝ่รู้ 2) มีสติควบคุมตัวเอง 3) มีความรับผิดชอบ 4) ความมีเหตุผล 5) ความซื่อสัตย์ 6) ความขยัน

เก่ง หมายถึง การมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ 1) มีความสามารถในการใช้ภาษาทั้งการฟัง อ่าน พูด เขียน 2) มีตรรกะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้เกิดการสังเกต ประมวล จัดกลุ่ม เชื่อมโยง ตั้งสมมุติฐานและทดลอง 3) มีทักษะทางด้านดนตรีและจังหวะการเคลื่อนไหว 4) สื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ 5) มีความลึกซึ้งภายในจิตใจและเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม

มีสุข หมายถึง 1) การมีความรักและแบ่งปัน 2) เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความงามและความเป็นธรรม 3) ประพฤติชอบ มีความสุข ใฝ่สันติ และไม่เบียดเบียน 4) บริโภคสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญาไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของกระแส

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กๆ นั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองหรือครอบครัว สังคม ชุมชนและโรงเรียนมีความสำคัญเป็นลำดับ สำหรับโรงเรียนนั้น ครูทุกคนมีหน้าที่ต้องอบรม สั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้นักเรียนได้ยึดมั่น ถือปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและมีจิตสำนึกที่ถูกต้อง

คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ครูทุกคนพึงบำเพ็ญตนให้สมกับความเป็นครู เพื่อเป็นเกียรติภูมิและเกียรติคุณของครูไว้ในคู่มือครูดีผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติว่าครูต้องตั้งใจปฏิบัติงานหน้าที่ครูโดยสมบูรณ์ด้วยหลักธรรมและหลักวิชาชีพครู สอน ฝึก อบรม หรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และศีลธรรมของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2552, 3)

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบกับปัญหานักเรียนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมไม่เป็นที่น่าพึงพอใจและผู้ประเมินมีความเชื่อว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ โดยวิธีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การได้เห็นตัวอย่างได้รับการอบรม การเสริมแรงยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา มอบหมายงานรับผิดชอบ ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะมีคุณธรรมจริยธรรมขึ้นเป็นที่พึงพอใจ ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติ หรือได้ตามเกณฑ์มาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดขึ้น ได้แก่พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย
2. ความรับผิดชอบ
3. การประหยัดและอดออม
4. ความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความขยันหมั่นเพียร

ความมีระเบียบวินัย

วินัย แปลตามตัว หมายถึง การประพฤติดี คำว่ามีวินัย มีความหมายกว้าง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังเช่น จำเนียร ศิลปะวานิช (2538, 102) ได้ให้ความหมายไว้ว่า มีวินัย หมายถึง การรู้จัก ปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ

วินัย หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมประพฤติทางกาย วาจาของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม (คณะกรรมการข้าราชการครู 2544, 29) ดังนั้นการมีวินัย หมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม

ระเบียบ หมายถึง ข้อบังคับต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม (จำเนียร ศิลปะวานิช, 2538, 102) ดังนั้นเมื่อนำเอาสองคำนี้มาใช้คู่กันเป็น ระเบียบวินัย หรือ ความมีระเบียบวินัยซึ่งมีความหมายว่าการประพฤติ การประพฤติดีอยู่ในกรอบของระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคมจนเป็นปกติวิสัย

พยุงศักดิ์ สนเทศ (2530, 31) ได้กล่าวถึง ความมีระเบียบ หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง เหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎศีลธรรม

จำเนียร ศิลปะวานิช (2538, 102) ได้ให้ความหมายไว้ว่า มีวินัย หมายถึง การรู้จัก ปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ

ความมีระเบียบวินัย เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชีวิต ผู้ใดมีวินัยในการใช้เงิน เงินก็มีคุณค่าสามารถที่จะตั้งตัวได้ ผู้ใดมีวินัยในการดำเนินชีวิต ชีวิตก็ประสบความสำเร็จ และประเทศใดประชาชนมีวินัยประเทศนั้นก็เจริญรุ่งเรือง ความมีระเบียบวินัยจัดเป็นคุณสมบัติที่มักจะพบอยู่ในชีวิตของผู้นำและมีความสำเร็จในชีวิตเสมอ (สำนักงานข้าราชการครู, 2544, 31) ความมีระเบียบวินัยจำเป็นสำหรับทุกคน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จรวยพร ทรนินทร์ (2525, 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง เน้นให้รู้จักปฏิบัติที่มีรูป มีแบบ มีขั้น มีตอน พังความคิดเห็นของผู้อื่น การอยู่ในชั้นเรียน การทำความเคารพ วินัยในการเล่นกีฬา ซึ่งเป็นสื่อเชื่อมโยงให้เคารพกฎหมาย พยุงศักดิ์ สนเทศ (2530, 31) ได้กล่าวถึง ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย ศีลธรรม

กัลยา ศรีปาน (2542, 32) สรุปไว้ว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบของบุคคลซึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

จากความหมายต่างๆ ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่าความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนเป็นปกตินิสัยตามกฎหมาย เกณฑ์ กติกา เงื่อนไขและข้อบังคับที่สมาชิกของสังคมร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อยึดถือประพฤติปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสงบ เรียบร้อย ปลอดภัยในสังคม

แนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความมีระเบียบวินัย คือการยอมรับ ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและธรรมเนียมต่างๆ ของสถาบัน จนเป็นปกตินิสัยนั้น นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ทดลองและสร้างทฤษฎีไว้มากมาย จะได้นำมากล่าวเฉพาะที่นำมาใช้ ดังนี้

การเสริมสร้างการมีวินัยและความรับผิดชอบให้เด็กๆ จะเรียนรู้จากการกระทำมากกว่า การพร่ำสอน จึงอาจสามารถกำหนดพฤติกรรม และจัดเป็นกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติเป็นประจำด้วยความสนุกสนาน จนเกิดการปฏิบัติเป็นนิสัยต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2544, 31)

กลาสเซอร์ (Classer, 1969, 224) เน้นความสำคัญของการสร้างกฎและการรักษากฎของโรงเรียนว่าเป็นส่วนสำคัญของการมีวินัย เสนอแนะว่าเด็กควรมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกกฎที่สมเหตุสมผล และสามารถปฏิบัติตามได้ (อ้างในการพัฒนาวินัยในตนเอง, 2536, 23)

เครร์รี่ (Crary, 1971, 172) เสนอแนะว่าวินัยในโรงเรียนควรจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อคงสภาพการเรียนรู้ไว้ให้ได้และสโตน (Stone, 1978, 2) กล่าวว่า การสอนให้เด็กมีวินัย คือ การสอนให้เด็กเคารพตนเองและผู้อื่น

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลงระเบียบ กฎหมายและศีลธรรมหรือความมีวินัยคือคุณลักษณะจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบ กฎ กติกาของโรงเรียน เพื่อประโยชน์สุขของตนและส่วนรวม (กรมวิชาการ , 2541, 56-63) พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านการมีระเบียบวินัย มีดังนี้

1. พฤติกรรม การแต่งกาย ไว้ทรงผม ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
2. พฤติกรรม การตรงต่อเวลาปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียนอยู่เสมอ
3. พฤติกรรม การมีมารยาทดี สำนวณและพูดจาดีมีหางเสียง
4. พฤติกรรม ปฏิบัติเข้าคิวซื้ออาหาร เคารพสิทธิของผู้อื่น เกรงใจผู้อื่น
5. พฤติกรรม ในการเดิน นั่งและการรับประทานอาหาร

การเสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน คือ การกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการประพฤติปฏิบัติ การปรับพฤติกรรม (คู่มือการดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน, 2544, 30-31) ให้นักเรียนปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติดี ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงของสังคม จนเป็นปกตินิสัย เป็นคุณลักษณะที่ดี เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญของนักเรียน หรือของบุคคล ที่ไม่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติในตัว ของนักเรียนหรือบุคคล แต่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้โดยให้ฝึกปฏิบัติ รับผิดชอบงานตามวุฒิภาวะที่ค่อยเป็นค่อยไป ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน มอบหมายงานให้ทำ ให้ทำงานเป็นกลุ่ม ปล่อยให้ทำไป แล้วคอยเสริมแรงตามความเหมาะสม นักเรียนก็จะเกิดความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น พฤติกรรมบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่

1. การแต่งกาย ไว้ทรงผม ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
2. ตรงต่อเวลา เข้าแถวทำพิธีหน้าเสาธงเรียบร้อย
3. รักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อม
4. เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมที่ครูผู้สอนกำหนด
5. ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับของโรงเรียน
6. เคารพสิทธิของผู้อื่น
7. ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้พิจารณาแล้วมีความเชื่อว่าพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติและวิธีการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถเสริมสร้างและพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านความมีระเบียบวินัยให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยใช้กิจกรรมดังกล่าว คือ

1. กิจกรรมโฮมรูม อบรมและส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับ ข้อตกลง ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. กิจกรรมส่งเสริมการทำพิธีหน้าเสาธงและปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน
3. กิจกรรมรณรงค์ให้นักเรียนพุดจาดีมีหางเสียง และประกวดจรรยาบรรณในโรงเรียน
4. กิจกรรมการเข้าคิวซื้ออาหารและการรับบริการต่างๆ
5. กิจกรรมกลุ่มรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ (คู่มือการประเมินจริยธรรมโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคใต้) ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสำนึกและปฏิบัติหน้าที่ของตนทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัว ภารกิจที่ได้รับมอบหมายและภารกิจทางสังคม โดยจะต้องกระทำจนบรรลุผลสำเร็จ ไม่หลีกเลี่ยงและยอมรับในผลการกระทำของตน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2528, 26-27)

กองการวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, 155) ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลกระทำของตนทั้งในด้านผลดีและผลเสีย

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร พยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (กองการวิจัยกรมวิชาการ, 2542)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบไว้ว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยและเจตคติของนักเรียนซึ่งผลักดันให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

1. มีความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน

2. ปฏิบัติงานถูกต้องตามขั้นตอนที่เหมาะสม
3. ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ
4. ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ
5. ปฏิบัติงานที่รับมอบหมายตามกำหนด

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลหรือของนักเรียนที่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ ด้วยความมุ่งมั่นพยายาม อดทน ละเอียดรอบคอบ มีเหตุมีผล รับฟัง เคารพสิทธิของผู้อื่นและซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับในผลการกระทำของตนไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสีย พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1. มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามที่รับมอบหมาย
2. มีวิสัยทัศน์พัฒนางาน บอกผลงานในอนาคตได้
3. ใช้เวลาคุ่มค่า ตรงต่อเวลา
4. ปฏิบัติหน้าที่ตามข้อตกลงร่วมกัน
5. รับฟังเหตุผล ข้อวิจารณ์ของผู้อื่นและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะได้

ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่เกิดขึ้นได้เองในตัวบุคคลหรือในตัวของนักเรียน แต่เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ ด้วยพฤติกรรมการปฏิบัติ โดยเน้นให้มีการฝึกรับผิดชอบตามวิถีภาวะที่ค่อยเป็นค่อยไป ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน มอบหมายงานแล้วปล่อยให้ทำงานด้วยตนเองเต็มที่ ให้มีประสบการณ์ทำงานด้วยตนเอง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, 156) แล้วค่อยเสริมแรงสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นกับนักเรียนหรือบุคคล

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้พิจารณาแล้วมีความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติ และวิธีการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาฝึกให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำวิธีการมาพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมปฏิบัติ ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมให้ส่งการบ้านและส่งงานทันเวลาตามที่กำหนด
2. กิจกรรมปฏิบัติงานโครงการชุมนุม
3. กิจกรรมปฏิบัติหน้าที่ ดูแลความสะอาดเขตพื้นที่ที่มอบหมาย
4. กิจกรรมปฏิบัติงานกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย
5. กิจกรรมปฏิบัติ 1 คน 1 โครงการและกิจกรรม 1 คน 1 ต้นปลูกไม้ยืนต้น

การประหยัดและอดออม

การประหยัด หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าหรือใช้แทนที่จำเป็น ส่วนคำว่า อดออม หมายถึง การเก็บไว้บางส่วนเพื่อใช้งานในวันข้างหน้า ดังนั้นการประหยัดและอดออม จึงหมายถึง การใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็นและเก็บสะสมไว้วันข้างหน้าอีก

จกมล จันทมงคล และคณะ (2526, 61) ได้กล่าวไว้ว่า การประหยัดเป็นคุณสมบัติที่ดี คุณธรรมข้อนี้สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการทำความดี เช่น ซื่อเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ถนอมสิ่งของและเสื้อผ้าใช้ได้นานๆ ซ่อมแซมของใช้ให้ใช้ได้คุ้มค่า เลือกรับประทานอาหารเท่าที่ร่างกายต้องการ ไม่เปิดไฟหรือน้ำทิ้งไว้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการประหยัดและอดออมไว้ว่า การประหยัดและอดออม หมายถึง การรู้จักใช้ รู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งของส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุดรวมทั้งการรู้จัก การดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตนและสังคม (2528, 1)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, 109) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประหยัดและอดออม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม การประหยัดและอดออม มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงออกในการใช้จ่ายทรัพย์สิน
2. รู้จักใช้ทรัพยากร นำของเก่ามาปรับปรุงมาใช้ใหม่
3. ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทิ้งขว้าง
4. ดูแลสิ่งของของตนดี สามารถใช้ได้นาน
5. รู้จักแบ่งเวลาเรียน เวลาทำงาน

การประหยัดและอดออมเป็นพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญ ที่ทุกคนพึงปฏิบัติควบคู่กันไป เพราะถ้าประหยัดเพียงอย่างเดียวไม่มีการออม ข่อมไม่ทำให้ทรัพยากร เวลา และพลังงานที่เหลือมีประโยชน์เท่าที่ควร การประหยัดและอดออม มีพฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านการประหยัดและอดออม คือ

1. ชื่อของใช้เท่าที่จำเป็น
2. รู้จักเก็บออมเมื่อมีโอกาส
3. รู้จักทำ จัดหาของใช้บางส่วนมาแทนการซื้อ
4. ใช้สิ่งของต่างๆ เท่าที่จำเป็น เช่น ปิดไฟเมื่อออกจากห้อง
5. ศึกษาแนวทางการออมทรัพย์
6. นำเศษวัสดุมาปรับปรุงใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ

7. ใช้สิ่งของจนหมด เช่น ใช้ดินสออย่างลบจนหมดแท่ง
8. เลือกใช้สิ่งของให้เหมาะสมกับงาน
9. ศึกษาเทคนิคใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำประปาอย่างประหยัด
(กองการวิจัย กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2542, 121)

การประหยัดและอดออมเป็นกิจกรรมหนึ่งของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ให้แก่ปวงชนชาวไทยทุกคนควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติหรือความพอประมาณหรือความพอดีไม่น้อยและไม่มากเกินไปจนการอยู่การใช้ (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550, 13)

จากข้อมูลที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้นพอสรุปได้ว่า การประหยัดและอดออม หมายถึง การรู้จักการวางแผนตนเองในการใช้จ่าย การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า มีใช้เท่าที่จำเป็นและสามารถมีใช้ไปได้นานๆ ในอนาคต การประหยัดและอดออมเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในตัวบุคคล หรือในตัวผู้เรียน แต่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ด้วยกิจกรรมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีหน้าที่ต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการประหยัดและการอดออมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน ผู้ประเมินพิจารณาแล้วมีความเชื่อว่าวิธีการและกิจกรรมปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านการประหยัดและอดออมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมการประหยัดและอดออมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมปฏิบัตินี้

1. กิจกรรมปฏิบัติการทำบัญชีรายรับรายจ่ายส่วนบุคคลของนักเรียนทุกคน
  2. กิจกรรมปฏิบัติการเก็บออมสะสมเงินค่าขนมที่เหลือจ่ายฝากธนาคารกับธนาคารโรงเรียน
  3. กิจกรรมปฏิบัติบำรุงรักษาทรัพย์สินและวัสดุเครื่องใช้ของตนให้ได้ยาวนานคุ้มค่าที่สุด
  4. กิจกรรมปฏิบัติตรวจคัดซื้อของใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย เลือกใช้สิ่งที่เป็นและเหมาะสมกับงาน
  5. กิจกรรมการประหยัดการใช้น้ำประปา ไฟฟ้า และเวลาว่างให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า
- ความเมตตากรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม**

เมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่สงสาร คิดปรารถนาจะช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุขพ้นจากทุกข์คุณธรรมข้อนี้จะทำให้คนไม่เบียดเบียนกัน ไม่กลั่นแกล้งกัน มีแต่ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ (สำนักงานข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, 19) ส่วนคำว่าเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

หมายถึง คุณธรรมจริยธรรมที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น แบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้เพื่อน ช่วยจูงคนแก่หรือเด็กข้ามถนน เสียสละเพื่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการใช้เวลาว่างหรือทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ต่อสังคม เช่น เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตน

เมตตากรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่ช่วยให้สังคม มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันมีแต่การให้และการแบ่งปัน มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

1. แนะนำช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ถูกที่ควร
2. ร่วมมือกับผู้อื่นพัฒนาสังคม
3. อำนวยความสะดวกให้กับผู้อื่น
4. แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
5. สละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เวลา ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม
6. เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
7. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม
8. เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่
9. สนใจปัญหาและการเปลี่ยนแปลง พร้อมเสนอความคิดเพื่อพัฒนาสังคม
10. ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ
11. ช่วยเหลือคนแก่หรือเด็กข้ามถนน
12. สละที่นั่งให้ผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น คนแก่ เด็กและสตรีที่มีครรภ์
13. ให้ยืมสิ่งของและเครื่องใช้

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, 22-23)

เมตตากรุณาโอบอ้อมอารี และเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมจริยธรรม ที่สามารถปลูกฝังให้นักเรียนได้ ช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทรและช่วยเหลือผู้อื่น มีหลายวิธี ดังนี้

1. ให้เด็กทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และทำงานให้ชุมชน เช่น ทำความสะอาด โรงเรียนหรือชุมชน นำพันธุ์ไม้มาปลูกในโรงเรียนหรือสนามเด็กเล่น บริจาคสิ่งของให้เด็กและเยาวชนอาสาสมัครช่วยงานชุมชนหรืองานวัด พยายามปลูกฝังให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมรับผิดชอบ
2. ให้เด็กมีหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัว เช่น ช่วยงานในครัว รดน้ำต้นไม้หรืองานอื่นๆ เด็กจะรับผิดชอบขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่ต้องให้รางวัล

3. การช่วยเหลือผู้อื่นในโครงการช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์และเดือดร้อน จากเหตุการณ์ต่างๆ (อุสา สุทธิสาคร, 2543, 27-28)

การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและเอื้ออาทร พัฒนาได้โดยอาศัยหลักคำสอนของทุกศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีและนำมาพัฒนาเด็กได้ คำสอนนั้น คือ ความรักและความเมตตาในเพื่อนมนุษย์นั่นเอง การกล่าวคำแม่เมตตาของนักเรียนในพิธีหน้าเสาธงตอนเช้า เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม หมายถึง ความกลัวว่าผู้อื่นจะเดือดร้อนรำคาญใจ มีความรักใคร่สงสารปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขพ้นจากความทุกข์ ช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมด้วยความเต็มใจ สมควรใจไม่หวังผลตอบแทนด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ เวลา คำแนะนำ อำนวยความสะดวกในสิ่งที่ถูกที่ควรตามฐานะและอัตภาพของตน

คุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้ในตัวบุคคล หรือในตัวนักเรียนแต่สามารถจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ในตัวผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นปกตินิสัย

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีหน้าที่ต้องปลูกฝังพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ผู้ประเมินได้พิจารณาแล้วมีความเชื่อว่า กิจกรรมปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตา กรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น คือ

1. กิจกรรมธนาคารความดี
2. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม
3. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและท้องถิ่น
4. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
5. กิจกรรมชุมชนพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น

ความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ซึ่งมีความหมายว่ามีความตรง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายใกล้เคียงกัน เช่น ชม ภูมิภาค (2525, 112) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความตรง ความไม่คด ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมลับลมคมใน

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นอารมณ์ระดับชีวิต และ เป็นที่มาของเกียรติยศความเชื่อถือไว้วางใจช่วยสร้างคุณค่าความเป็นคนให้สมบูรณ์และคนซื่อสัตย์สุจริตไม่หวั่นไหวในทุกสถานการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, 91) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจไม่ทรยศคดโกงไม่หลอกลวง ความซื่อสัตย์ จึงเป็นเครื่องหมายของความจริง ความสงบ สันติ ประกอบไปด้วยประโยชน์ ส่วนสุจริตนั้นหมายถึง ประพฤติชอบตามทำนองคลองธรรมได้แก่ กายสุจริต วาสุจริต ดังนั้น ความซื่อสัตย์สุจริตจึงหมายถึง การประพฤติตรงไปตรงมา ถูกต้องตามคลองธรรม จริงใจ ไม่ทรยศคดโกงหรือหลอกลวง ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลที่ ประพฤติชอบตรงไปตรงมา (คณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, 91)

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคใต้ ได้ให้ความหมายคุณธรรมความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อสัตย์หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อเวลาเป็นจริง หรือประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

ขัตติยา วรรณสูตร และคณะ (2552, 86-1) อธิบายไว้ว่า คุณธรรมความซื่อสัตย์เป็นความตระหนัก ความหยั่งรู้ในจิตใจในเรื่องความถูกต้องตรงไปตรงมา ความชอบธรรม ความจริงใจ ความยุติธรรมต่อตนเองและผู้อื่น คุณธรรมความซื่อสัตย์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะอยู่ในคำสอนของศาสนาทุกศาสนา เป็นหลักที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ มีความสุข ความเจริญ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมอื่นๆต้องอาศัยการเรียนรู้ เมื่อรับรู้และเห็นคุณค่าของคุณธรรมแล้ว จึงจะเกิดความรักในคุณธรรมความซื่อสัตย์ค่อยๆนำมาปฏิบัติในชีวิตจนเกิดผลดีในจิตใจและในชีวิต พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์มีอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความรู้สึกรู้สิดี มีความละเอียดรอบคอบ
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน หมายถึง ความรู้สึกรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ตรงต่อหน้าที่
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล หมายถึง มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นต่อบิดามารดา หัวหน้างาน และผู้มีพระคุณ

4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและประเทศชาติ หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน เห็นประโยชน์ส่วนรวม ร่วมมือกันทำงาน

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (รายงานการวิจัยคุณธรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย, 2552) ได้แบ่งระดับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) ให้ความสำคัญซื่อสัตย์เพื่อหลบหลีกการลงโทษ 2) ให้ความสำคัญซื่อสัตย์เพื่อต้องการรางวัล ซึ่ง 2 ระดับนี้เป็นกรกระทำซื่อสัตย์โดยเห็นประโยชน์ของตนเอง ระดับที่สูงขึ้น คือ 3) ให้ความสำคัญซื่อสัตย์ตามที่เห็นผู้อื่นกระทำและ 4) ให้ความสำคัญซื่อสัตย์เพื่อรักษาคุณงามความดีของสังคม โดย 2 ระดับหลังนี้เป็นกรกระทำ ความซื่อสัตย์โดยเห็นประโยชน์ของส่วนรวมและสังคม ผลการวิจัยครั้งนี้นักเรียนมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ เฉลี่ยอยู่ในระดับสูง คือ อยู่ที่ระดับ 3 การกระทำตามที่เห็นผู้อื่นกระทำ และระดับ 4 การกระทำเพื่อรักษาคุณงามความดีของสังคม

การส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์ของคนในรุ่นต่อๆ ไป ตามความเห็นของครอบครัวหรือคนที่มีความซื่อสัตย์ส่วนใหญ่เห็นว่าสั่งสอนยาก เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มีความทันสมัยแปลกใหม่และสิ่งล่อใจให้กระทำผิดได้มากกว่า สมัยก่อนมาก การอบรมจะใช้วิธีรุนแรงไม่ได้ ต้องปรับวิธีต่างๆ ที่ตนเองเคยใช้มาก่อนเป็นวิธีที่คล้ายๆ กัน ดังนี้

1. อบรมด้วยวาจา และแสดงแบบอย่างที่ดี
2. อบรมเลี้ยงดูแบบเคร่งครัดแต่ไม่ลงโทษ
3. อบรมสั่งสอนแล้วติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด
4. อบรมโดยใช้หลักศาสนาและสอนศาสนาให้สนุกสนาน
5. อบรมแบบให้อิสระและใช้พระคุณนำ
6. อบรมค่านิยมและวัฒนธรรม
7. อบรมให้คบเพื่อนที่ดีๆ

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์ มีดังนี้

1. ไม่สับปลับ กลีบกลอก
2. ไม่คล้อยตามผู้อื่นที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย
3. ไม่คดโกง มีความตั้งใจ
4. ประพฤติตนตามที่พูด
5. ไม่เอาเวลาทำงานไปทำอย่างอื่นหรือหาประโยชน์ส่วนตัว
6. ไม่ใช่อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ส่วนตัว
7. ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น

8. ไม่ชักชวนเพื่อน ไปในทางที่เสื่อมเสีย
9. ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว
10. ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
11. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวหรือเอาดีเข้าตัว
12. ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ

การปลูกฝังพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์ ดร.เสาวนิจ รัตวิจิตร (อ้างใน ขัตติยา กัณสูตร และคณะ (2552, 84-102) มีข้อค้นพบดังนี้ คนซื่อสัตย์ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม บุคคลเหล่านี้ทำงานมาตั้งแต่วัยเด็ก งานภาคเกษตรทำให้พวกเขามีโอกาสใกล้ชิดกับพ่อแม่ ได้รับการอบรมสั่งสอนดี มีวินัยในการดำเนินชีวิต คนที่ผิดวินัยแต่เด็กแต่กลับใจทำดีได้เพราะยึดหลักศาสนาและได้คำสั่งสอนจากครอบครัว และได้รับการสนับสนุนการทำดีจากบุคคลใกล้ชิด และยังพบว่ากลุ่มเพื่อนส่งผลในด้านความซื่อสัตย์คือกลุ่มเพื่อนในชุมชนเดียวกันที่ร่วมกิจกรรมของชุมชนด้วยกัน ทำให้มีการกำหนดหน้าที่ มีการแบ่งงานกันทำ มีการทำงานเป็นทีมที่ต้องรักษาเวลา และมีความรับผิดชอบร่วมกัน กลุ่มเพื่อนและกิจกรรมชุมชนเป็นกลุ่มส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ระดับชุมชน คือ กิจกรรมลูกเสือชาวบ้าน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ ความรักชาติ ชุมชน ความสามัคคีและคุณธรรม อื่น ๆ

จากข้อมูลที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ไว้อย่างหลากหลายในตอนต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าความซื่อสัตย์สุจริตหมายถึง การประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตรงไปตรงมา ตรงตามความเป็นจริงทั้งกายวาจาใจต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อหน้าที่ ปฏิบัติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม จริ่งใจ ไม่ทรยศ คดโกง หลอกหลวง ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในตัวบุคคลหรือในตัวของนักเรียน แต่พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวบุคคลได้ ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีความต้องการคนมีคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์มาก

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีหน้าที่ต้องปลูกฝังพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้กับนักเรียนทุกคน ได้พิจารณาแล้วมีความเชื่อว่า การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก ให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำกิจกรรมปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติดังนี้

1. กิจกรรมกลุ่มชุมชนพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น
2. กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรมหรือพุทธบุตรและปฏิบัติธรรมฟังเทศน์ทุกวันพระ

3. กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี
4. กิจกรรมธนาคารความดีและกิจกรรมบันทึกการอ่าน
5. กิจกรรมพบคนดีที่หน้าเสาธง

ความขยันหมั่นเพียร

กองการวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, 18) ได้ให้ความหมายของขยันไว้ว่า ขยัน หมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ส่วนคำว่า หมั่นเพียร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 แปลว่า พยายามทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้ง ดังนั้น คำว่า “ขยันหมั่นเพียร” จึงมีความหมายว่า ความพยายามที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งเมื่อมีอุปสรรค

ขยันหมั่นเพียร เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อบุคคล เพราะความขยันทำให้บุคคลมีความสำเร็จ มีเกียรติยศ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความขยันหมั่นเพียร ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในหลายๆ มุมมอง ดังนั้นจะได้กล่าวต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2523, 156) ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรไว้ว่า หมายถึง ความพยายามอย่างแข็งขัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมีมานะพยายามในการประกอบกิจการงานที่สุจริตด้วยความขยันขันแข็ง อดทน เอาใจใส่อยู่เป็นนิจและเสมอต้นเสมอปลาย โดยใช้สติปัญญาเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จภายในเวลาอันสั้นและได้รับผลดีสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2528, 26)

กองการวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, 18) ได้ให้ความหมายของ ขยันไว้ว่า ขยัน หมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

กัลยา ศรีปาน (2542, 25) ได้สรุปไว้ว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายามเอาใจใส่ต่องานด้วยความกระตือรือร้น ไม่นิ่งเฉยให้เวลาว่างไปโดยเปล่าประโยชน์และมีได้ย่อก็คืออุปสรรคต่างๆ เพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือความต้องการ

จากความหมายต่างๆ ที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายามอดทนเอาใจใส่ปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่นเข้มแข็งสม่ำเสมอ ไม่นิ่งเฉย อดทน ไม่ย่อท้อแม้จะมีอุปสรรค เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน โดยใช้สติปัญญาเพื่อให้งานสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายในระยะเวลาอันสั้นและได้ผลงานสูงสุด ความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1. ความมุ่งมั่นในการทำงาน หรือการศึกษาเล่าเรียน
2. มุ่งมั่นตั้งใจทำงานหรือกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

3. มีความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานหรือกระทำกิจกรรมใดๆ ที่รับมอบหมาย
4. ไม่ย่อท้อ
5. กระตือรือร้น ไม่นิ่งเฉย

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดสำเร็จในชีวิตของการทำงาน และสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในตัวบุคคลหรือในตัวของผู้เรียนแต่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ในตัวของผู้เรียน โดยกิจกรรมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนเป็นกิจนิสัย

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีหน้าที่ต้องปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรให้นักเรียนทุกคน ผู้ประเมินได้พิจารณาแล้วมีความเชื่อว่ากิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความขยันหมั่นเพียรของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก ให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงนำกิจกรรมปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ ดังนี้

1. กิจกรรมธนาคารการอ่าน
2. กิจกรรมยกย่องคนดีที่ขยัน
3. กิจกรรมตอบปัญหาคว่ำรางวัล
4. กิจกรรมใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
5. กิจกรรมวิชาการเที่ยงวัน

สรุป พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกในทางที่ดี กระทำต่อเนื่องจนเป็นนิสัย จนเกิดวินัยในตนเอง พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในบุคคลโดยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้น โครงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยใช้กิจกรรมการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอทั้ง 6 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาความมีระเบียบวินัย กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ กิจกรรมพัฒนาการประหยัดคอดออม กิจกรรมพัฒนาความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณาโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม กิจกรรมพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต และ กิจกรรมพัฒนาความขยันหมั่นเพียร

โครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก

สาระสำคัญของโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม

1. ความเป็นมาของโครงการ

โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์ อยู่ห่างจากชุมชนเมือง 60 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ยากจนมีรายได้ต่ำที่สุดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านทุ่งบก มีนักเรียนจำนวน 47 คน มีครูจำนวน 7 คน โรงเรียนมีนโยบายที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก ให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้นำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข และให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น จัดการเรียนการสอน การบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มสาระ โรงเรียนมีหน้าที่ต้องดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนทุกคน

เมื่อผู้วิจัยมารับตำแหน่งผู้บริหารได้สังเกต นักเรียน สัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองและชุมชน พบว่านักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก มีปัญหาพฤติกรรมทะเลาะวิวาทชกต่อยกันบ่อย และมีความแข็งแกร่งด่างมาก โดยเฉพาะพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำมาก แม้ได้จัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมมากขึ้นแล้วก็ตาม เมื่อสิ้นปีการศึกษา 2549 จากการประเมินภายในพบว่ายังไม่เป็นที่พึงพอใจเท่าที่ควร ผู้ประเมินจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อสำรวจคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2552 หลังจากคณะกรรมการได้สำรวจและสรุปรายงานผลได้ทราบแน่ชัดว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ นักเรียนมีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ คือ การมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัดและอดออม ความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ความซื่อสัตย์สุจริตและความขยันหมั่นเพียร จึงได้นำข้อมูลเข้าหารือในที่ประชุมครู เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2552 ครูทุกคนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายแล้วลงมติให้จัดทำโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก ขึ้นในปีการศึกษา 2552 เริ่มดำเนินการระหว่าง 16 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 มีนาคม 2553 ครูทุกคนร่วมรับผิดชอบดำเนินงานโครงการ โดยให้มีวัตถุประสงค์พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน ให้สอดคล้องนโยบายต้นสังกัดและตามสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภोजุฬารักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 โดยใช้กิจกรรมปฏิบัติสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาความมีระเบียบวินัย
2. กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ
3. กิจกรรมพัฒนาการประหยัดและอดออม
4. กิจกรรมพัฒนา ความเมตตากรุณาและเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. กิจกรรมพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต
6. กิจกรรมพัฒนาความขยันหมั่นเพียร

3. เป้าหมายของโครงการ

3.1 นักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภोजุฬารักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ทุกคนได้รับการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม โดยกิจกรรมความมีระเบียบวินัย กิจกรรมความรับผิดชอบ กิจกรรมการประหยัดอดออม กิจกรรมความเมตตากรุณาและเสียสละเพื่อส่วนรวม กิจกรรมความซื่อสัตย์สุจริต และกิจกรรมความขยันหมั่นเพียร

3.2 นักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น

3.3 เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารตัดสินใจการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น

4. ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภोजุฬารักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 ปีการศึกษา 2552 (โดยเริ่มตั้งแต่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2552 – 31 มีนาคม พ.ศ. 2553) มีขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

1. เมื่อพบปัญหาจากการสังเกต ตรวจสอบข้อมูล แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบปัญหา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552

2. รับทราบปัญหาจากรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบ วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2552 จึงนำปัญหาเข้าพิจารณาที่ประชุมครู 28 มีนาคม พ.ศ. 2552 ที่ประชุมมีมติให้จัดทำโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในปีการศึกษา 2552

3. จัดทำโครงการและพัฒนาเครื่องมือวัด วันที่ 1-30 เมษายน พ.ศ. 2552 และทำการประเมินโครงร่าง วันที่ 1-10 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

4. นำโครงการลงสู่การดำเนินการวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ประชุมครูทำความเข้าใจและระบบวิธีการดำเนินการออกคำสั่งมอบหมายงานรับผิดชอบและทำการประเมินก่อนดำเนินการ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2552

5. การดำเนินงานพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละกิจกรรมมี ดังนี้

5.1 การดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมความมีระเบียบวินัย มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

5.1.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรม

5.1.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรมบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.1.3 ดำเนินงานโครงการโดยกิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยเป็นที่ปรึกษาแนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.1.3.1 กิจกรรมโฮมรูมและส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎ ข้อบังคับ ข้อตกลงของโรงเรียน ทุกวันของโรงเรียน ทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี วันละ 1 ชั่วโมง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา

5.1.3.2 กิจกรรมรณรงค์ให้นักเรียนพูดดีมีหางเสียงและประกวดจรรยาบรรณในโรงเรียน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5.1.3.3 กิจกรรมปฏิบัติงานกลุ่มรักษาความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบทุกวัน

5.2 การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมความรับผิดชอบต่อมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

5.2.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบดำเนินงานกิจกรรม

5.2.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรมบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อ และเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.2.3 ดำเนินงานโครงการโดยกิจกรรมดังกล่าว รับผิดชอบต่อเป็นที่ปรึกษาแนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.2.3.1 กิจกรรมสวัสดียามเช้า

5.2.3.2 กิจกรรมชุมนุม

5.2.3.3 กิจกรรมจัดบอร์ดความรู้หน้าห้องเรียน

5.3 การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านการประหยัดและอดออม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมการประหยัดและอดออม มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

5.3.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบดำเนินงานกิจกรรม

5.3.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรม บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.3.3 ดำเนินงานโครงการโดยกิจกรรมดังกล่าว รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.3.3.1 กิจกรรมการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของตนเอง

5.3.3.2 กิจกรรมการสะสมเงินฝากกับธนาคารโรงเรียน

5.3.3.3 กิจกรรมบำรุงรักษาทรัพย์สินและวัสดุเครื่องใช้ได้นาน

5.3.3.4 กิจกรรมประหยัดพลังงาน

5.4 การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านเมตตากรุณา และเสียสละเพื่อส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยกิจกรรมความเมตตากรุณา และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

5.4.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบดำเนินงานกิจกรรม

5.4.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรม บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และเพื่อฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.4.3 ดำเนินงานโครงการโดยกิจกรรมดังกล่าว รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.4.3.1 กิจกรรมสาขารน้ำใจสู่เพื่อนผู้ยากไร้

5.4.3.2 กิจกรรมคุณธรรมพาเพลิน

5.4.3.3 กิจกรรมคนดีศรีห้องเรียน

5.4.3.4 กิจกรรมพี่ช่วยน้อง เพื่อนช่วยเพื่อน

5.4.3.5 กิจกรรมหิ้วปิ่นโตไปวัด

5.5 การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมความซื่อสัตย์สุจริต มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

5.5.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบดำเนินงานกิจกรรม

5.5.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรม บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.5.3 ดำเนินงาน โครงการ โดยกิจกรรมดังกล่าว รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.5.3.1 กิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม

5.5.3.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

5.5.3.3 กิจกรรมคนดีศรีห้องเรียน

5.5.3.4 กิจกรรมสภานักธรรม

5.6 การดำเนินงาน โครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนบ้านทุ่งบก โดยกิจกรรมความขยันหมั่นเพียร มีขั้นตอนดำเนินดังนี้

5.6.1 แต่งตั้งครูให้รับผิดชอบดำเนินงานกิจกรรม

5.6.2 ประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกิจกรรม บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่างๆ

5.6.3 ดำเนินงาน โครงการ โดยกิจกรรมดังกล่าว รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้ความช่วยเหลือและจูงใจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.6.3.1 กิจกรรมธนาคารการอ่าน

5.6.3.2 กิจกรรมคนดีศรีห้องเรียน

5.6.3.3 กิจกรรมวิชาการเที่ยงวัน

5.6.3.4 กิจกรรมหยุดทุกงานอ่านทุกวัน

5. งบประมาณของโครงการ

งบประมาณที่ใช้ 5,000 บาท จากเงินอุดหนุน

6. ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก ได้ดำเนินในช่วงวันที่ 16 พฤษภาคม 2552 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2553 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นๆ ดังนี้

1. ได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของนักเรียนปีการศึกษา 2551 จากการสังเกตจากเอกสารสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง สืบหาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ จึงทราบว่านักเรียนมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

2. แต่งตั้งครูเป็นคณะทำงานสำรวจปัญหานักเรียน 1-15 มีนาคม 2552

3. นำปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เข้าพิจารณาที่ประชุมครูในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2552

4. จัดทำร่างโครงการพัฒนาเครื่องมือ หาค่าความตรงของเนื้อหา หาค่าเชื่อมั่น ต่อมา ในช่วงเวลา วันที่ 1-30 เมษายน พ.ศ. 2552

5. นำแบบสอบถามด้านบริบท และตัวป้อนส่งให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์และ ผู้ตรวจราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการบริหาร โรงเรียน ประชานและ รองประธานคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อประเมินหาความสอดคล้องและความเหมาะสมในช่วง วันที่ 1-10 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เมื่อประเมินหาความสอดคล้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

6. ผู้วิจัยประชุมครู จัดทำคำสั่งสอนมอบหมายหน้าที่ตามคำสั่ง แนะนำวิธีการ ดำเนินงานโครงการก่อนเปิดภาคเรียนในวันที่ 16 พฤษภาคม 2552

7. โครงการได้เริ่มขึ้นในวันเปิดภาคเรียนที่ 1 ของ ปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมก่อนดำเนินงานโครงการ และ กิจกรรมตามโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมได้ดำเนินการมากระทั่ง ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2553

8. ประเมินกระบวนการเมื่อ 1-15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552

9. ประเมินครั้งสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้น โครงการ คือวันที่ 31 มีนาคม 2553 สิ้นปี การศึกษา 2552

7. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

7.1 นักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก ทุกคนรับการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ทั้ง 6 กิจกรรมหลัก คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัดอดออม ความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนร่วม ความซื่อสัตย์สุจริต และ ความขยันหมั่นเพียร

7.2 นักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก มีระดับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม หลัง ดำเนินงานโครงการสูงกว่า ก่อนดำเนินงานโครงการ

การประเมินโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นแนวคิดและเทคนิควิธีที่ใหม่สำหรับเมืองไทยและสาขา การศึกษา การประเมินโครงการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษา 15 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มจาก

แนวคิดที่เสนอในรูปแบบทบาทของราฟ ไทเลอร์(Ralph Tyler) ลี เจ ครอนบาช (Lee J. Cronbach) และ ไมเคิล สคริฟเวน (M.Scriven) ในประเทศไทยมีการเรียนการสอนวิชาการประเมินโครงการ ส่วนมากจะสอดแทรกอยู่ในสาขาต่างๆ เช่น การบริหาร เป็นต้น เมื่อเทคนิคการประเมิน ได้ขยายตัวพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของความรู้ทั้งในเชิงแนวคิดและเทคนิควิธีการประเมิน จึงได้มีการสอนเป็นรายวิชาต่างหากในหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอกสาขาการวัดและประเมินผล การศึกษา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544)

โครงการ (Project) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, 270) ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า โครงการ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงการตามที่กำหนดไว้ วัน เดชพิชัย (2535, 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า โครงการหมายถึง ระบบกิจกรรมหรือระบบของการดำเนินงานที่มีการวางแผนและกำหนดจุดประสงค์ไว้อย่างแน่นอน สุพัตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช (2545, 117) ได้ให้ความหมายไว้ว่า โครงการ เป็นกลุ่มกิจกรรม ที่เห็นว่าเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพงานที่ได้รับคัดสรรแล้วว่าเหมาะสมและน่าจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการยกระดับคุณภาพงานปกติ โดยมีจุดมุ่งหมายเป้าหมายกิจกรรมดำเนินงานที่ชัดเจนและมีช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานที่แน่นอน

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546, 80-81) สรุปสาระสำคัญของโครงการไว้ 4 ประการ คือ 1) โครงการต้องมีกำหนดเวลาสิ้นสุด 2) ต้องมีกิจกรรมที่ซับซ้อน 3) กิจกรรมสนองตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ 4) เมื่อสิ้นสุดโครงการจะไม่มีการทำงานซ้ำในลักษณะเดียวกันอีก

พิชญ พงศ์ศรี (2551, 156) สรุปไว้ว่า โครงการไม่ใช่งานประจำตามปกติที่มีลักษณะเป็นโปรแกรมที่กำหนดไว้ตลอดเวลา แต่โครงการจะช่วยเสริมงานปกติให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้

จากความหมายที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง แผนที่กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินการหรือกิจกรรมปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ และมีทรัพยากรบริหารอย่างชัดเจน

การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ แปลผลและใช้ข้อมูลในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่ (วัน เดชพิชัย, 2535, 8) และ พิชญ พงศ์ศรี (2551, 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสิน

ดังนั้น เมื่อนำความหมายของทั้งสองคำมาใช้รวมกันจึงได้เป็นคำนิยามของการประเมินโครงการ การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ แปลผลข้อมูลการดำเนินงานโครงการทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานโครงการ กับเกณฑ์

ที่กำหนดไว้แล้วตัดสินใจ เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินการต่อไป การประเมินโครงการนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันออกไป อย่างหลากหลาย เช่น

โบล่า (1979, 1) ผู้เชี่ยวชาญการประเมินโครงการทางการศึกษา อธิบายว่า โดยปกติมนุษย์จะประเมินการกระทำและประสบการณ์ในอดีต เพื่อรักษาไว้ซึ่งการกระทำที่ดีเพื่อให้ได้รับความพอใจมากยิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงการกระทำในอนาคตให้ดีขึ้นอยู่เสมอ การประเมินในที่นี้หมายถึง การพิจารณาและการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า คุณภาพ ความสำคัญ ปริมาณ ระดับหรือสภาพบางสิ่งบางอย่าง

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2552, 121) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการตามแนวคิดของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ว่าเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานข้อมูลเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

นิตา ชูโต (2531, 9) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการหมายถึง กิจกรรมการ เก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการหาแนวทางวิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

เทียมจันทร์ พานิชน์ผลินไชย (2537, 5) ได้สรุปความหมาย การประเมินโครงการของนักวิชาการหลายท่านไว้พิจารณา 2 ประเด็น คือ กระบวนการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับโครงการและอีกประเด็นหนึ่ง คือ การให้คำวินิจฉัยว่าโครงการนี้ดีหรือไม่

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1977; อ้างถึงใน สมหวัง พิริยานุวัฒน์, 2540, 206) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าการประเมินโครงการ เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกในทางเลือกที่มีอยู่

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2544, 13) สรุปไว้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ตลอดจนสรุปปัญหาหรืออุปสรรคที่จะทำให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว เพื่อทำการแก้ไข และปรับปรุงต่อไป

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเป็นระบบ เพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้นๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายและมีประสิทธิภาพเพียงใด (เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของโครงการ ดี หรือไม่ดี มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่อย่างไร จะส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร หรือจะดำเนินงานต่อไปและเพื่อให้ได้แนวทางที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือก จะดำเนินการต่อไปหรือจะล้มเลิกโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่เสริมให้ ความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการว่า จะปรับปรุง ลด เลิกหรือจำกัด ขยายในการดำเนินการต่อไป (วัน เดชพิชัย, 2535, 2) การประเมินโครงการเป็นไปอย่างมีระบบโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกับการวิจัย ปัจจุบันจึงยอมรับกันทั่วไปว่านักประเมินโครงการ ก็คือ นักวิจัย

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

เวอร์เดลิน ได้สรุปว่า การประเมินมีบทบาทต่อกระบวนการตัดสินใจในทุกขั้นตอน การปฏิบัติงาน ไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะใหญ่หรือเล็ก สำคัญหรือไม่สำคัญ มีการเปลี่ยนแปลงมาก หรือเปลี่ยนแปลงน้อย(Werdelin, 1977, 84)

การประเมินโครงการมีความสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ดังนี้ (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2537, 9)

1. การประเมินผลจะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินผล ส่วนใดไม่ชัดเจนจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเสียก่อน
2. การประเมินผลโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ
3. การประเมินผลโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์เพราะโครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบ วิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนิน ย่อมทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดี
4. การประเมินผลโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการมีสิ่งทำให้เสียหายน้อยลง

5. การประเมินผลโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงาน เพราะการประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีความเป็นวิทยาศาสตร์

6. การประเมินผลโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการประเมินผลโครงการเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการยอมนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจและความกระตือรือร้นที่ปฏิบัติงานต่อไป

7. การประเมินผลโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ ทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินงานโครงการนั้นต่อไปหรือจะยุติโครงการนั้นและผลของโครงการอาจเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนด นโยบายของผู้บริหาร

ไพศาล หวังพานิชย (2537, 5-6) สรุปความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ทราบข้อมูลหรือสารสนเทศเกี่ยวกับ โครงการทั้งด้านการปฏิบัติการและผลการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

2. ช่วยแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการให้ชัดเจนตรงเป้าหมายและลดปัญหาในการปฏิบัติซึ่งจะเป็นผลดีต่อการบริหารโครงการ

3. ช่วยชี้บ่งถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการหรือความคุ้มค่าของโครงการ

4. ช่วยให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ

5. ช่วยให้แผนงานมีประสิทธิภาพทั้งภายใต้แผนงานเดียวกันหรือแผนงานอื่น

พิชญ์ พงศ์ศรี (2551, 169)กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการมีบทบาทที่สำคัญช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตโครงการภายใต้สารสนเทศที่ถูกต้องครอบคลุมและเป็นที่สุดแล้ว ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแสดงถึง ความโปร่งใสในการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบทุกฝ่าย เป็นการสนองตอบหลักการบริหารที่ดี หรือธรรมาภิบาล การประเมินโครงการมีเป้าประสงค์หลักคือ ต้องการข้อมูลที่บ่งชี้ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นโครงการที่คุ้มค่าต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือไม่ รวมถึงการศึกษาว่าในการดำเนินงานโครงการมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเรื่องอะไรบ้างและเป็นโครงการที่คุ้มค่ามากน้อยเพียงไร

จากที่นักวิชาการกล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกที่เหมาะสม เพื่อพัฒนางานให้มีความก้าวหน้า เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานหน้าที่และประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากร เป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์กับการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการขององค์กร

ประเภทของการประเมินโครงการ

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531, 45-46) อธิบายว่า การประเมินโครงการแบ่งตามระยะเวลา โดยทั่วไปมีด้วยกัน 3 ประเภท คือ

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ เป็นการประเมินขั้นวางแผนโครงการด้วยความเหมาะสมของโครงการ และวิเคราะห์ผลตอบแทนโครงการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับกำไร การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิภาพ

2. การประเมินระหว่างการดำเนินงานโครงการ เป็นการประเมินในช่วงเวลาของการปฏิบัติงานโครงการ เพื่อตรวจสอบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างจะได้แก้ไขทันทั่วทั้งเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การประเมินหลังการดำเนินงานโครงการ เป็นการประเมิน เมื่อการปฏิบัติงานโครงการเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อเป็นการมองโดยภาพรวมว่า วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นเช่นไร ทรัพยากรของโครงการเป็นเช่นไร การดำเนินโครงการเป็นอย่างไร มีความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่ หากมีการดำเนินงานช่วงต่อไปจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

วัน เดชพิชัย (2535, 494; อ้างถึงใน สตฟเฟิลบีม และเวบสเตอร์ (Stufflebeam and Webster, 1980, 5-20; อ้างถึงใน อุทุมพร ทองอุไทย, 2524, 27-32) ได้จำแนกการประเมินทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภทคือ

ก. การประเมินที่เทียม (Pseudo Evaluation) ได้แก่การประเมินผลที่ให้คุณค่าบวกหรือลบต่อวัตถุหรือเรื่องที่ศึกษา โดยไม่คล้องจองกับคุณค่ากับคุณค่าที่แท้จริงของเรื่องนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อยๆ คือ แบบที่ดูการเมืองควบคุม (ประเมินเพื่อรับเพิ่มหรือรักษาอิทธิพลอำนาจหรือเงินตรา) และแบบที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (ประเมินเพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อเรื่องนั้น)

ข. การประเมินกึ่งจริง (Quasi Evaluation) เป็นการประเมินที่อาศัยคำถามที่เฉพาะเจาะจง วิธีการมีระบบพอสมควร แต่อาจไม่ได้วัดคุณค่าของเรื่องนั้นก็ได้ แบ่งเป็น 5 ประเภทย่อยๆ คือ แบบที่เป็นปรนัย แบบที่อิงหลักการคุ้มค่า (การลงทุนกับผลที่ได้รับ) แบบวิจัยเชิงทดลอง แบบที่มีโปรแกรมตรวจสอบและแบบที่มีข้อมูลการจัดการ

ค. การประเมินที่แท้จริง (True Evaluation) เป็นการประเมินที่มุ่งศึกษาคุณค่าของเรื่องนั้นๆ หรือสิ่งนั้นๆ แบ่งออกเป็น 6 ประเภทย่อยๆ คือ การให้เครดิตหรือประกาศนียบัตร การศึกษาเพื่อนโยบาย การศึกษาเพื่อการตัดสินใจ การศึกษาในด้านผู้บริโภค (เพื่อบริการ) การศึกษาโดยใช้ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (คุณค่าของกิจกรรม)และการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

สตัฟเฟิลบีม (Stuffebeam) ได้เสนอแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Context input Process product Model) เพื่อการประเมินโครงการ จากแนวความคิดกว้างๆ ว่า แบบจำลองของการประเมินใช้หลักเหตุผลต่างๆ ไป อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเมินการตัดสินใจและแสดงให้เห็นถึงการประเมินใดๆ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ กิจกรรมและข้อมูล ที่จะประเมินเพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ

2. ขั้นของการรวบรวมสารสนเทศ (Information)

3. ขั้นของการเสนอสารสนเทศให้ผู้ตัดสินใจ

ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ เชื่อว่าการตัดสินใจนั้นจะเป็นไปด้วยความสมเหตุสมผลในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำราญ มีแจ้ง, 2544, 129)

สตัฟเฟิลบีมและคณะเห็นว่า ความมุ่งหมายการประเมินทางการศึกษา ก็คือการอำนวยความสะดวกที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจจึงได้เสนอการประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIPP) ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 ด้าน คือ

1. การประเมินบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของโครงการเป็นการอธิบายเงื่อนไขที่เป็นจริง และพึงปรารถนาในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ข้อสรุปของการประเมิน คือ ได้จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ที่เหมาะสมของโครงการ

2. การประเมินตัวป้อน (Input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับทุกสิ่งที่จะเอื้อต่อการดำเนินโครงการ เช่น ทรัพยากรบุคคล เงินงบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธปฏิบัติโครงการ ข้อดี ข้อบกพร่องของการปฏิบัติโครงการ และวิธปฏิบัติโครงการต่อไป

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation) การประเมินเพื่อหาข้อมูลที่เป็นผลตามจุดมุ่งหมายของโครงการ

การประเมินโครงการตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model)

การประเมินโครงการตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stuffebeam) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัย กระบวนการและผลผลิต โดยใช้วิธีสร้างเกณฑ์และสิทธิภาพของโครงการทั้งภาพรวมและรายปัจจัยเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการประเมินที่ทันสมัย ได้รับความนิยมนำไป ทั้งในและนอกการศึกษา การประเมินรูปแบบ

ซีพี (CIPP Model) เป็นการประเมินโครงการทั้งระบบเน้นการตัดสินใจควบคู่กับกิจกรรมการประเมินทุกขั้นตอน เช่น การประเมินบริบทประเมินก่อนนำโครงการไปใช้ การประเมินปัจจัยประเมินก่อนนำโครงการไปใช้ การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินขณะกำลังดำเนินการเพื่อการปรับปรุงพัฒนาโครงการและการประเมินผลผลิตของโครงการเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว การประเมินรูปแบบ ซีพี (CIPP Model) มีอยู่ 4 ประเภท ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

C	หมายถึง	บริบทของโครงการ
I	หมายถึง	ตัวป้อนของโครงการ
P	หมายถึง	กระบวนการดำเนินงานของโครงการ
P	หมายถึง	ผลผลิตของโครงการ

การประเมินด้านบริบทหรือการประเมินเนื้อความเป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย เป้าหมาย แหล่งทุน ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเมือง

สรุปการประเมินโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 ผู้ประเมินเลือกใช้การประเมินสาระสำคัญในลำดับต่อไป

1. การประเมินบริบทของโครงการ

การประเมินด้านบริบทหรือการประเมินเนื้อความเป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย เป้าหมาย แหล่งทุน ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเมือง การประเมินบริบทของโครงการ (Context evaluation) สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) อธิบายว่าเป็นการประเมินสภาพต่างๆ ไป ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ นโยบายและนักวิชาการอื่น ที่ให้ความสนใจ อธิบายในแง่มุมต่าง ดังนี้

อุทุมพร ทองอุไทย (2552, 23-24; อ้างอิงจาก วัน เดชพิชัย 2535, 494) เห็นว่าการประเมินบริบทของโครงการเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirics studies) เพื่อกำหนดความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง รวมทั้งวิเคราะห์แนวความคิด โดยอาศัยทั้งทางทฤษฎี และแนวความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง บรรยายสภาพความเป็นจริงเปรียบเทียบกับสภาพที่น่าจะเป็น คือ คาดหวังว่าควรจะเป็นข้อสรุปของการประเมินบริบทคือ หากจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่เหมาะสมกับโครงการ

สุขุม มูลเมือง (2530, 6) บันทึกไว้ว่า เป็นการประเมินให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ เงื่อนไขเป็นจริงต่างๆ เกี่ยวกับบริบท เป็นการประเมินมุ่งเปรียบเทียบระหว่างสภาพที่คาดหวังเพื่อทราบว่าคุณสมบัติใดบ้างที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เป็นการตรวจสอบดูว่า

วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุเป้าหมายจริงหรือไม่ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการนั่นเอง

สมหวัง พริยานุวัฒน์ (2540, 207-208) อธิบายว่า การประเมินบริบทของโครงการประเมินเพื่อเลือกวัตถุประสงค์ หรือ เพื่อให้แนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการด้วยการอธิบายเงื่อนไขที่เป็นจริงกับที่พึงประสงค์

จากข้อมูลที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินบริบท หมายถึง กิจกรรมที่ผู้ประเมิน ศึกษาปัจจัยพื้นฐานและความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายเจ้าสังกัดและนโยบายที่คาดหวังตามสภาพปัจจุบันปัญหาเพื่อให้ผู้ประเมินตัดสินใจดำเนินการตามโครงการต่อไป

การประเมินบริบทของโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 เป็นกิจกรรมที่ผู้ประเมินดำเนินการศึกษา เพื่อทราบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของโรงเรียนบ้านทุ่งบก ตามสภาพปัจจุบันปัญหา ปีการศึกษา 2552 เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ประเมินตัดสินใจดำเนินการโครงการให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. การประเมินตัวป้อนของโครงการ

การประเมินตัวป้อนของโครงการ หมายถึง การศึกษาประสิทธิภาพของ ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการจัดการ ระยะเวลาในการดำเนินการและการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ซึ่งมีความจำเป็นเหมาะสมและที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ นักวิชาการได้อธิบายไว้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

สุขุม มูลเมือง (2530, 6) พูดถึงการประเมินตัวป้อนของโครงการ (Input) และให้ความเห็นว่าการประเมินตัวป้อนของโครงการเป็นการประเมินเพื่อทราบความสามารถของหน่วยงานที่จัดโครงการว่า วิธีการที่ใช้ความสามารถทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุได้หรือไม่ รวมทั้งปัจจัยช่วย คือ คน เงิน เวลา และวัสดุอุปกรณ์

สมหวัง พริยานุวัฒน์ (2524, 194) บันทึกไว้ว่า การประเมินตัวป้อนของโครงการเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกจัดแผนงานให้เหมาะสมได้อย่างไร

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2542, 41) พูดถึงการประเมินตัวป้อนของโครงการ (Input evaluation) และอธิบายว่า เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าต่างๆของหน่วยระบบบริหารจัดการ ได้แก่ คน เงิน งบประมาณ เวลา วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารโครงการ

สมพิศ โสคารักษ์ (2542, 33) อธิบายว่า การประเมินตัวป้อนของโครงการเป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลมาตัดสินใจเกี่ยวกับทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการเช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์

จากข้อมูลที่นักวิชาการได้กล่าวถึงเกี่ยวกับประเมินตัวป้อน (Input) ของโครงการข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประเมินตัวป้อนของโครงการ เป็นกิจกรรมที่ ผู้ประเมินกระทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์และตัดสินใจว่าทรัพยากรบริหารโครงการ ได้แก่ คน เงิน เวลา วัสดุอุปกรณ์และวิธีการจัดการที่เหมาะสมความร่วมมือจากฝ่ายบริหาร มีความเหมาะสม สามารถเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการได้หรือไม่

การประเมินโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 ในครั้งนี้เช่นเดียวกันเป็นกิจกรรมที่ผู้ประเมินได้ทำการศึกษาตัวป้อน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรบริหารโครงการ ได้แก่ คน เงิน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ วิธีดำเนินการและสนับสนุนจากฝ่ายบริหารโรงเรียน มีความเพียงพอเหมาะสมกับการดำเนินงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

3. การประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการ

การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process evaluation) เป็นการศึกษาต่อจากการประเมินบริบทและปัจจัย กระบวนการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่อง จุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร กระบวนการจะทำให้งานบริหารจัดการโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่และประเมินระหว่างการดำเนินงานโครงการ นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

ชุม มูลเมือง (2530, 6) พูดถึงการประเมินโครงการโดยเฉพาะการประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการว่า เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์อย่างน้อย 3 ประการคือ 1) การหาความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินงานโครงการ 2) การรวบรวมข้อมูลสำหรับตัดสินใจ จัดทำโครงการ 3) รายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น

สมพิศ โสคารักษ์ (2542, 67) อธิบายว่า การประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการเป็นการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูล หรือได้คำตอบเกี่ยวกับความเหมาะสมของการปฏิบัติงานตาม ขั้นตอน ต่างๆ และตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการ รวมทั้งการหาจุดเด่น จุดด้อยและแนวทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานโครงการ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานในระยะเวลาที่เหลืออยู่ต่อไป

จากที่นักวิชาการอธิบายเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการไว้ข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการเป็นกิจกรรมที่ผู้ประเมินกระทำระหว่างการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์

ทำความเข้าใจและตัดสินใจว่าการดำเนินงานนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีจุดเด่น จุดด้อยอะไรสมควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป เพื่อให้การปฏิบัติงาน โครงการที่กระทำต่อไปเหมาะสมที่สุด

การประเมินกระบวนการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก ผู้ประเมินโครงการได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานในระหว่างปฏิบัติงาน โครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก เป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ เพื่อค้นหาคำตอบให้ทราบว่า การปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดระยะเวลาที่กำหนดอยู่นั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ และมีจุดเด่น จุดด้อยอะไร มีแนวทางปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยอย่างไร เพื่อให้ดำเนินงานโครงการต่อไปมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิตของโครงการ

การประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินเมื่อโครงการสิ้นสุดลง เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของโครงการ กับผลลัพธ์ที่ได้แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน เกณฑ์มาตรฐานนั้น อาจกำหนดขึ้นมาเองหรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ก็ได้ การประเมินผลผลิตนั้นนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงการประเมินผลผลิตของโครงการที่น่าสนใจนำมาศึกษา ดังนี้

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2524, 194) บันทึกไว้เกี่ยวกับการประเมินผลผลิตของโครงการว่าเป็นการประเมินเพื่อมุ่งหาข้อมูลมาตัดสินใจ ปรับปรุงขยายหรือล้มเลิกของโครงการ

สุขุม มูลเมือง (2530, 6) อธิบายว่า การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ

สมพิศ โสคารักษ์ (2542, 67) พูดถึงการประเมินผลผลิตของโครงการและให้ความหมายว่าการประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเพื่อให้คำตอบที่เป็นผลของการดำเนินโครงการมาประกอบการตัดสินใจว่าคุณภาพปรากฏเป็นอย่างไร จะยกเลิก จะปรับปรุงโครงการให้เหมาะสมขึ้นจะยุติโครงการ

จากความหมายของการประเมินโครงการที่นักวิชาการต่างๆกล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่าการประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การนำเอาผลการดำเนินงานโครงการมาวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำไปใช้ประกอบเพื่อการตัดสินใจ แปลความหมาย ความสำเร็จของโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดลงแล้ว

การประเมินผลผลิตของโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งบก เพื่อทราบผลการดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ ของโครงการและผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับดีขึ้น ได้เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในปีต่อไป

ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินโครงการ

สุมิตร คุณากรและคณะ (2519, 5) ได้อธิบายไว้ว่าการสร้างเกณฑ์การประเมินควรจะให้ผู้เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนทุกฝ่ายสร้างเกณฑ์การประเมินและผู้ประเมินเห็นด้วยกับหลักการใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินโดยใช้เส้นภาพเป็นตัวชี้บอกความแตกต่างของแต่ละฝ่าย

วัน เฉชพิชัย (2535, 521-530) กล่าวว่า เกณฑ์ คือ ระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามตัวบ่งชี้ต่างๆ หากไม่มีตัวบ่งชี้และเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอนในการประเมินแล้วย่อมทำให้คุณค่าและประโยชน์ของการประเมินลดน้อยลง เพราะไม่อาจนำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจที่ถูกต้อง ดังนั้นการแสวงหาตัวชี้และเกณฑ์ที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการประเมินโครงการต่างๆ และยังอธิบายไปว่า การใช้ตัวบ่งชี้เป็นเกณฑ์ในการประเมินโครงการทางการศึกษานั้น เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการประเมินเป็นระยะๆ หรือประเมินหลายครั้งต่อเนื่องกันไป มิฉะนั้นผู้ประเมินก็ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่มีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงไร เพราะการประเมินในลักษณะเช่นนี้ เป็นการเปรียบเทียบผลการประเมินครั้งหลังกับครั้งก่อนๆ หากนำตัวชี้วัดดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินโครงการที่กระทำเพียงครั้งเดียว ผลที่ได้เป็นเพียงอธิบายสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานเท่านั้น ไม่สามารถนำไปตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการได้มากนัก

การประเมินโครงการผู้ประเมินอาจใช้เกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute criteria) เพื่อแปลผลค่ามัชฌิมเลขคณิตได้จากการคำนวณตัวบ่งชี้แต่ละด้าน เกณฑ์ที่มีความหมายชัดเจนอยู่ในตัวเองแล้ว เกณฑ์สมบูรณ์ที่นิยมใช้มากมีอยู่ 3 วิธี (วัน เฉชพิชัย, 2535, 2531-2533) ได้แก่

วิธีที่ 1 การใช้ขอบเขตที่แท้จริง ขอบเขตที่แท้จริงคือ ค่าที่อยู่ระหว่างขอบเขตทางต่ำ (Lower limit) กับขอบเขตทางสูง (Upper limit) ของเลขในอนุกรมต่อเนื่องจำนวนใดจำนวนหนึ่ง (คือข้อมูลที่วัดได้ตั้งแต่มาตรฐานตรรกภาพหรือ Interval scale ขึ้นไป) เช่น ในกรณีมาตราส่วนประมาณค่า แบบ ลิก เคอร์ต 5 ระดับ ที่ถามว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ตัดสินใจไม่ได้ ไม่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้ประเมินใช้คะแนน 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับสำหรับคำถามทางบวกและ 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับสำหรับคำถามทางลบ ถ้าอธิบายได้ว่า แต่ละช่วงห่างกันเท่ากัน จึงถือว่าคะแนนอยู่ในมาตราตรรกภาพหรืออนุกรมต่อเนื่องโดยอนุโลม นั่นคือ ทุกคะแนนจะมีขอบเขตทางต่ำและขอบเขตทางสูง ดังนี้

ระดับสูงมาก	5	คะแนน	มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ	4.51 - 5.50
ระดับมาก	4	คะแนน	มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ	3.51 - 4.50
ระดับปานกลาง	3	คะแนน	มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ	2.51 - 3.50
ระดับต่ำ	2	คะแนน	มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ	1.51 - 2.50
ระดับต่ำมาก	1	คะแนน	มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ	0.50 - 1.50

ดังนั้นเมื่อคำนวณหาค่า มัชฌิมเลขคณิตได้เท่ากับเท่าไร ก็สามารถแปลผลการประเมินได้โดยเปรียบเทียบว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้อยู่ในขอบเขตที่แท้จริง ช่วงใด

วิธีที่ 2 การใช้ช่วงคะแนนจิตพิสัย (Intervals from rang) เป็นวิธีที่ขุบระดับจาก 5 ระดับ เป็นการแปลผลเป็น 3 ระดับ คือ ถือว่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนนและคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 ดังนั้น พิสัยจะเท่ากับ $5-1 = 4$ คะแนนเมื่อต้องการยุบให้ได้ช่วงคะแนน 3 ช่วงที่เท่าๆ กัน แต่ละช่วงคะแนนจึงเท่ากับ $4 \div 3 = 1.33$ คะแนนไปจัดช่วง คะแนนพิสัย 4 คะแนนได้ดังนี้

ระดับสูง	อยู่ในช่วงคะแนน	3.67 – 5.00
ระดับปานกลาง	อยู่ในช่วงคะแนน	2.34 – 3.66
ระดับต่ำ	อยู่ในช่วงคะแนน	1.00 – 2.33

ในการแปลผลเพื่อประกอบในการตัดสินใจของผู้ประเมิน ใช้แบบเดียวกับวิธีที่ 1 โดยการนำค่ามัชฌิมเลขคณิตที่คำนวณได้มาเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนทั้งสาม ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์

วิธีที่ 3 การใช้ค่าของคะแนน (Score values) เป็นเกณฑ์ที่เสนอแนะโดย จอร์น คับเบิลยูเบสต์ (Best, 1977, 174) เพื่อใช้แปลผลมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบ ลิก เคอร์ต แต่เป็นการหาค่าของคะแนนเพียง 3 ระดับ คือ คะแนนสูงสุด (5) คะแนนต่ำสุด (1) และคะแนนกลาง (3) เช่น ถ้าแบบสอบถามมี 30 ข้อ ค่าของคะแนนที่ใช้เป็นเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

$$30 \times 5 = 150 \text{ เป็นค่าคะแนนสูงสุด}$$

$$30 \times 3 = 90 \text{ เป็นค่าคะแนนกลาง}$$

$$30 \times 1 = 30 \text{ เป็นค่าคะแนนต่ำสุด}$$

ดังนั้นค่าของคะแนนแต่ละกลุ่มอยู่ระหว่าง 30 – 150 ถ้าได้คะแนน 90 ขึ้นไปทางดีพอใจ ถ้าต่ำกว่า 90 คะแนน ไม่น่าพอใจต้องปรับปรุงมาก ค่าคะแนนจะผันแปรไปตามจำนวนข้อคำถามเสมอ จึงเขียนสูตรได้ ดังนี้

$$\text{ค่าคะแนนสูงสุด} = 5 \times I$$

$$\text{ค่าคะแนนกลาง} = 3 \times I$$

$$\text{ค่าคะแนนต่ำสุด} = 1 \times I$$

เมื่อ I คือ จำนวนข้อของแบบสอบถามหรือแบบประเมิน 5 ระดับ

เกณฑ์การสรุปผลการประเมิน

การประเมินจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาคูณกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามแนวทางของบริษัท ทริส (TRIS) (กรมสามัญศึกษา, 2539 : 17) แต่ละประเด็นการประเมินแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของประเด็นการประเมินจากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาเทียบอยู่ในช่วงต่างๆ ดังนี้

1.00 – 2.32	หมายถึง น้อยที่สุด	ระดับ 1	คูณด้วยตัวคูณ 0.2
2.33 – 2.99	หมายถึง น้อย	ระดับ 2	คูณด้วยตัวคูณ 0.4
3.00 – 3.66	หมายถึง ปานกลาง	ระดับ 3	คูณด้วยตัวคูณ 0.6
3.67 – 4.33	หมายถึง สูง	ระดับ 4	คูณด้วยตัวคูณ 0.8
4.43 – 5.00	หมายถึง สูงมาก	ระดับ 5	คูณด้วยตัวคูณ 1.0

2. การตัดสินผลการประเมินแต่ละประเด็นการประเมินและตัวชี้วัด ใช้เกณฑ์ ปานกลาง ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. สำหรับตัวคูณใช้คูณกับค่าน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัดที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องพิจารณากำหนดไว้ เพื่อนำผลคูณที่ได้ของแต่ละตัวชี้วัดมารวมกันจะได้ผลการประเมินโดยภาพรวมแล้วแปลความหมาย โดยใช้คะแนนระหว่าง 20 – 100 คะแนน ดังนี้

อยู่ระหว่าง 20 – 35 คะแนน	หมายถึง การดำเนินงานโครงการได้ผล น้อยที่สุด
อยู่ระหว่าง 36 – 50 คะแนน	หมายถึง การดำเนินงานโครงการได้ผล น้อย
อยู่ระหว่าง 51 – 68 คะแนน	หมายถึง การดำเนินงานโครงการได้ผล ปานกลาง
อยู่ระหว่าง 69 – 84 คะแนน	หมายถึง การดำเนินงานโครงการได้ผล มาก
อยู่ระหว่าง 85 – 100 คะแนน	หมายถึง การดำเนินงานโครงการได้ผล มากที่สุด

การตัดสินผลการประเมินใช้เกณฑ์ ปานกลางถือว่าผ่าน (พิชญ์ พงศ์ศรี, 2551, 349-350)

สรุป

การประเมินโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งบก อำเภอจุฬาภรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและเป็นข้อมูลการตัดสินใจเลือกทางเลือกในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ผู้ประเมินได้ประเมินในเชิงระบบโดยใช้วิธีการประเมินตามรูปแบบซีปปี้ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ดำเนินการประเมินทั้งก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินงาน โครงการและหลังดำเนินงานโครงการซึ่งเป็นการประเมินใน 4 ประเภท คือ ประเมินบริบท (Context Evaluation) ประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) ประเมินกระบวนการดำเนินการ (Process Evaluation) และประเมินผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation) มีลำดับในการดำเนินการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context) ของโครงการเป็นการประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการ กับ นโยบายเจ้าสังกัด และนโยบายของโรงเรียน การสนับสนุนจากครูผู้ปกครองและนักเรียน ซึ่งกระทำก่อนดำเนินงานโครงการ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

2. ประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) ของโครงการเป็นการประเมินความเหมาะสมของทรัพยากรการบริหารโครงการ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการจัดการ ซึ่งกระทำก่อนเริ่มต้นดำเนินการโครงการ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

3. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ดำเนินงานของโครงการประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการหรือระหว่างปฏิบัติงานโครงการ เพื่อจุดเด่นและจุดด้อย ปัญหาอุปสรรค ขวัญกำลังใจ ได้ประเมินในช่วงวันที่ 15- 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552

4. ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการ เพื่อทราบพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่เปลี่ยนแปลง ประเมิน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกประเมินก่อนดำเนินโครงการ 16 พฤษภาคม 2552 และครั้งที่สองประเมินหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการโครงการแล้ว ประเมินเมื่อ 31 มีนาคม พ.ศ.2553

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดือนเพ็ญ ชิวพินาย (2540) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินโครงการเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและด้านผลผลิต โดยใช้ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหาร ครูอาจารย์ อาจารย์ช่วยสอนและนิสิตปริญญาโทจำนวน 341 คน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมพบว่า นโยบายทบวงมหาวิทยาลัย และวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้าพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินโครงการด้านกระบวนการพบว่าอยู่ในระดับมาก การประเมินโครงการด้านผลการผลิต พบว่าอยู่ในระดับมาก และสภาพปัญหาในการดำเนินงานโครงการพบว่างบประมาณ ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ ทักษะและประสบการณ์ การสอน การใช้สื่อทางไกลของบุคคลากรและระบบสัญญาณเสียงเป็นปัญหาสำคัญ

ประสงค์ วรรณพงษ์ (2541) ศึกษาเพื่อประเมินโครงการด้านยาเสพติดและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่วนฝึกอบรม กรมป่าไม้ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจำนวน 10 คน ข้าราชการตำรวจที่เป็นคณะทำงาน 8 คน นักเรียนที่ผ่านโครงการอบรมจำนวน 363 คน ครูประจำชั้นของนักเรียน 132 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามประเภท

มาตราส่วนประมาณค่าและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินพบว่า การประเมินด้านบริบทซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของโครงการ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมและการจัดกิจกรรมพบว่ามีความเหมาะสมด้านปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา คุณภาพการสอน อุปกรณ์และสถานที่พบว่ามีความเหมาะสม ส่วนด้านงบประมาณนั้น ยังไม่เหมาะสม ด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมในโครงการพบว่ามีความเหมาะสม ด้านผลผลิต ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะของนักเรียนที่ผ่านโครงการและประโยชน์ที่ได้รับพบว่า มีความเหมาะสม ส่วนการแสดงผลของพฤติกรรมนักเรียนพบว่ามีความเหมาะสมปานกลาง โดยสรุปโครงการนี้เป็นโครงการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพพอที่จะดำเนินการต่อไป

กัลยา ศรีปาน (2542) การวิจัยเพื่อทราบระดับและเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักการศึกษาคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ตามตัวแปลชั้นและเพศ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนักเรียนโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ จำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 62 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมุติฐานด้วย ค่าที (t -test) และค่าเอฟ (F- test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์โดยภาพรวมและองค์ประกอบด้านความรู้ ด้านการประหยัด ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตากรุณา ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านความขยัน ความมีระเบียบวินัย ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม อยู่ในระดับน้อย 2) คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ ตามตัวแปรเพศพบว่านักเรียนหญิงมีคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างจากนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนหญิงจะมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่านักเรียนชาย 3) คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ ตามตัวแปรระดับชั้นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 นักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่ามีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่านักเรียนที่อยู่ในชั้นที่ระดับต่ำกว่า

บุษกร เฟื่องหาจิตต์ (2543) การวิจัยเพื่อประเมิน โครงการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือคณะกรรมการดำเนินโครงการจำนวน 10 คน นักศึกษาที่เป็นนักกีฬาจำนวน 344 คน บัณฑิตจำนวน 130 คน และมหาบัณฑิตจำนวน 30 คน ในโครงการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยศรีปทุม 514 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยใช้รูปแบบการประเมินซิปปี้ (CIPP Model) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปวิจัย

ทางสังคมศาสตร์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโครงการด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี การประเมินโครงการด้านปัจจัยเบื้องต้น ผลการประเมิน ด้านเกณฑ์ คุณสมบัติ และวิธีการคัดเลือก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี การประเมินโครงการด้านกระบวนการ ผลการประเมินพบว่า การพัฒนาเพิ่มศักยภาพพนักงานและด้านวิชาการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ส่วนด้านสวัสดิการ ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก การประเมินโครงการด้านผลผลิต ผลการประเมินพบว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิต มีคุณสมบัติและความสามารถ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก

ปรีดา ศรีเศษมาตย์ (2550) ประเมินโครงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ประเมินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านคอนกลอยหนองยาง ปีการศึกษา 2552 ประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตทั้งรายด้านและภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและนักเรียน รวม 371 คน จากการใช้ตาราง เกรจ์ซี่และมอร์แกน จำนวน 202 คน สุ่มโดยวิธีเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ครู 16 คนและนักเรียน 185 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้ประเมินสร้างขึ้นตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มี 50 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้านคือด้านบริบท ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .98 ฉบับที่ 2 มี 13 ข้อ มีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ .89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการประเมินพบว่า การประเมินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคอนกลอยหนองยาง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวม ปรากฏว่า ด้านบริบท ด้านปัจจัยและกระบวนการผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก การประเมิน โครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคอนกลอยหนองยางตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

ด้านบริบท อยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 4.05$, S.D. =.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการเหมาะสมกับนโยบายและความต้องการของสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, S.D. = .61) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ 1 วัตถุประสงค์ของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D. =.59) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 2 บุคลากรมีเจตคติที่ดีต่อโครงการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 3 ($\bar{X} =4.26$, S.D. = .63) กับนโยบายและความต้องการ ข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านปัจจัย ปรากฏว่า ภาพรวมรายด้านของปัจจัยอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.61$, S.D. =.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่างบประมาณเพียงพอ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.13$, S.D. =.68) ความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ 2 ($\bar{X} = 3.93$, S.D. =.73) บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. =.89) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับที่ 3 มี 4 รายการที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับกลาง คือ มีการสำรวจข้อมูลก่อนนำโครงการมาปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. =.76) ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจก่อนโครงการก่อนปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. =.89) มีอัตรากำลังของบุคลากรเพียงพอ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. =.97)

ด้วยกระบวนการ ปรากฏภาพรวม รายด้านมีเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. =.93) จัดทำปฏิทินตามแผนปฏิบัติงานของโครงการค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.26$, S.D. =.63) มีการเลือกสรรบุคลากรรับผิดชอบงานโครงการค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 2 ($\bar{X} = 4.06$, S.D. =.78) จัดทำแผนภูมิการบริหารอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. =.71) ข้อที่มีลำดับรองลงมาค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมีจำนวน 5 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ

ด้านผลผลิต ปรากฏว่า ในภาพรวมรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. =1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กิจกรรมตามโครงการทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการคิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ ($\bar{X} = 4.93$, S.D. =.91) รองลงมาคือกิจกรรมตามโครงการทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่าง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. =1.09) กิจกรรมทำให้นักเรียนรู้กระบวนการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. =1.06) ข้ออื่นๆ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านผลผลิตตามความคิดเห็นของนักเรียน ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. =.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กิจกรรมตามโครงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในลำดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.27$, S.D. =.62) กิจกรรมที่ให้โอกาสนักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นลำดับที่ 2 ($\bar{X} = 4.17$, S.D. =.73)

เกรียงศักดิ์ เต็งอำนาจและคณะ (2550) ทำการวิจัยประเมินโครงการของสำนักพัฒนา ระบบบริการสุขภาพ: กรณีศึกษา 18 โครงการที่ได้รับอนุมัติงบประมาณในปี 2552 โดยมี จุดประสงค์เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของโครงการ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ ของโครงการประเมินตามแบบจำลองของชิปปี้ (CIPP Model) ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า ความสอดคล้องภารกิจกับภาครัฐ ความจำเป็นของโครงการ ร้อยละ 66.6 เป็นโครงการที่ตอบสนอง ความต้องการของลูก้าและตอบสนองต่อผลผลิตและพัฒนาต่อเนื่องจากระบบเดิม ด้านปัจจัยพบว่า งบประมาณมีการกระจายร้อยละ 98.7 เป็นค่าใช้จ่ายสูงสุดเพียง 3 โครงการ งบประมาณโดยรวม ไม่เหมาะสม ส่วนบุคลากรร้อยละ 83.3 ทำงานกันเป็นทีม ด้านกระบวนการร้อยละ 77.7

มีแผนทำงานตามแผน และมีกระบวนการทำงานมีความสอดคล้องกัน ส่วนด้านผลผลิตพบว่าผลการดำเนินงานชัดเจนเป็นรูปธรรมร้อยละ 83.3 สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการได้

บันเทิง ทิพย์มณฑิธรและเฉลิมศักดิ์ รัตนะ (2550) ที่ทำการวิจัยประเมินโครงการฝึกอบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงแม่โคเนื้อเพื่อผลิตลูกภายในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อด้านครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีปี 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานบางประการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อและการจัดทำบัญชีฟาร์ม โดยอาศัยแบบจำลองการประเมินชิปปี้ (CIPP Model) เป็นแนวทางในการประเมินด้านสภาพแวดล้อมผู้เข้ารับการอบรมมีความเหมาะสมร้อยละ 99.0 สถานที่อบรมมีความเหมาะสม ร้อยละ 60.7 ระยะเวลาที่อบรมมีความเหมาะสมร้อยละ 94.5 ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ คน วัสดุอุปกรณ์ เอกสารประกอบการอบรมอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับพอดี ด้านกระบวนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ความสนใจ ความร่วมมือของผู้เข้ารับการอบรม ความตั้งใจ วิธีการอบรมของวิทยากร ความชัดเจนของเรื่องขยายเสียงโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับพอดี ด้านผลผลิตของโครงการ ผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการดำเนินงานโครงการมีความรู้การเลี้ยงโคเนื้อและการจัดทำบัญชีฟาร์มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประยูร ใจซื่อ (2550) ที่ทำการประเมินโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสะเดาคำบาลสะเดา อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ มีจุดประสงค์ 1) เพื่อประเมินความพร้อมด้านปัจจัยของโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม 2) เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม 3) เพื่อประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายและผลสำเร็จด้านความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินดังนี้

1) ด้านปัจจัยการดำเนินงานมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. =.38) ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจ 2) ผลการประเมิน ด้านกระบวนการดำเนินงานโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสะเดา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงาน พบว่าโดยภาพรวม มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. =.54) ผ่านเกณฑ์เป็นที่น่าสนใจและผลการประเมินกระบวนการตามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. =.45) ผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจ 3) ผลการประเมินผลสำเร็จของโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนผลสำเร็จตามเป้าหมาย